

Nr 183.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förslag till kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1932.

Kungl. Maj:t vill härigenom, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till

- 1:o) kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) samt
- 2:o) kungörelse angående ändrad lydelse av § 30 i samma stadga.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

F ö r s l a g

till

kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22).

Härigenom förordnas, att vad i § 13 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 är stadgat i fråga om maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurförevisning eller andra med dessa jämförliga tillställningar eller beträffande tillställning, som skall äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, skall tillämpas jämväl beträffande dylik tillställning å ort, varest vad sålunda är stadgat icke redan är gällande; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt nämnda paragraf är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1932.

F ö r s l a g

till

kungörelse angående ändrad lydelse av § 30 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22).

Häri genom förordnas, att § 30 i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 skall i nedan intagna del erhålla följande ändrade lydelse:

§ 30.

Vad i — — — ifrågavarande hänseende.

Kungl. Maj:ts befallningshavande äge jämväl, där omständigheterna därtill föranleda, att, efter vederbörandes hörande, genom beslut, som underställes Kungl. Maj:ts prövning, särskilt förordna, att vad i § 13 är stadgat skall, även i den mån bestämmelserna i samma paragraf icke dessförinnan äro gällande, tillämpas å visst område invid eller i närheten av stad; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt § 13 är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1932.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1932.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADEN-
NER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson anför:

I skrivelse den 17 april 1928, nr 119, har riksdagen under åberopande av vad som anförts i första lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 22 för samma år anhållit, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta utreda, i vilken omfattning och på vad sätt gällande bestämmelser om nöjestillställningar kunde utvidgas, såsom i två i utskottsutlåtandet omförmälda motioner ifrågasatts, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föränledas.

Den sålunda begärda utredningen avser två särskilda spörsmål. Dels är nämligen därvid fråga om möjligheten att förhindra det under senare tid i avsevärd utsträckning begagnade förfarandet, att nöjestillställningar, som i realiteten äro offentliga, undandragas tillämpning av för sådana tillställningar gällande författningsbestämmelser genom att förklaras vara anordnade av en förening, i vilken deltagare i tillställningen antecknats såsom medlemmar uteslutande eller huvudsakligen i syfte att möjliggöra, att tillställningen må betecknas som enskild; dels ock är den begärda utredningen inriktad på frågan, huruvida rätten att å den egentliga landsbygden anordna vissa slag av nöjestillställningar, vilken rätt för närvarande kan inskränkas allenast genom lokalt gällande bestämmelser, bör regleras genom enhetligt gällande författningsbestämmelser.

Beträffande förstnämnda fråga, som berör ett avsevärt antal författningar och som i vissa delar ankommer jämväl på ekklesiastikdepartementets och finansdepartementets föredragning, torde förslag komma att senare denna dag framläggas. Nu anhåller jag att få till behandling upptaga det sista av de båda spörsmålen, det vill säga det som avser enhetliga bestämmelser för nöjestillställningar på landsbygden.

Denna fråga sammanhänger nära med ett samtidigt på prövning beroende ärende angående rätten att för offentliga tillställningar på landsbygden förfoga

över allmän väg eller allmän plats. Jag torde därför nu böra i ett sammanhang anmäla sist avsedda båda frågor, vilka tillsammans innefatta spörsmålet om meddelande av för landsbygden gällande ordningsbestämmelser dels med avseende å rätten att anordna vissa slag av nöjeställningar, dels ock i fråga om rätten att för offentliga tillställningar därstädes föfoga över allmän väg eller allmän plats. Jag upptager därvid till en början det förstnämnda spörsmålet.

I. Fråga om meddelande av ordningsbestämmelser beträffande vissa slag av nöjeställningar å landsbygden.

Rätten att å den egentliga landsbygden — med vilket uttryck i detta sammanhang förstås område, varest ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 icke helt eller delvis äger tillämpning — anordna offentliga nöjeställningar är för närvarande icke inskränkt av några sådana allmänna ordningsbestämmelser, som enligt ordningsstadgan gälla för anordnande av motsvarande nöjeställningar i stad. Såvitt av allmänt gällande författningar framgår, erfordras sålunda för rätt att å landsbygden anordna nöjeställningar i allmänhet varken anmälan hos eller än mindre tillstånd av offentlig myndighet. I den mån åter särskilda för hela riket gällande författningar innefatta föreskrifter i fråga om vissa slag av tillställningar — vilket till exempel är fallet beträffande biografföreställningar eller offentliga föreställningar i hypnotism — äro dessa föreskrifter givetvis att iakttaga även för landsbygden. Däremot kan beträffande nöjeställningar i allmänhet rätten till anordnande därav å landsbygden regleras av lokalt giltiga bestämmelser, som enligt gällande rätt kunna komma till stånd på grundval såväl av ordningsstadgan som av lagen om kommunalstyrelse på landet.

Gällande bestämmelser.

De föreskrifter, som enligt *ordningsstadgan* kunna vinna tillämpning på landsbygden, innehållas i §§ 13 och 30, vilka såsom av grundläggande betydelse för det spörsmål, varom nu är fråga, här torde få återgivas.

Föreskrifter meddelade på grundval av ordningsstadgan.

§ 13. Var och en, som vill i stad eller å dess område giva offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konstridning, förevisa djur, konststycke eller annat dylikt, hålla konsert eller eljest utföra musik, anställa maskerad, bal, lekstuga eller andra nöjen, hålla allmänt föredrag, som ej är att hänföra till andaktsövning eller föreläsning vid läroanstalt, hålla allmänt sammanträde eller göra andra tillställningar av vad beskaffenhet som helst, vilka genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöras, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till vilka allmänheten eljest har tillträde, skall därom göra anmälan hos polismyndigheten. I fall tillställningen kungöres genom allmän tidning, skall denna anmälan ske före kungörandet och eljest, där så ske kan, minst 24 timmar före tillställningens början. Den, som anmäler tillställningen, vare pliktig, när det av polismyndigheten påfordras, ej mindre att styrka, att den uppgivna lokalen eller platsen blivit av ägaren eller innehavaren upplåten för ändamålet, än även att om tillställningens ändamål och beskaffenhet lämna polismyndigheten de upplysningar, denna äskar för att kunna meddela erforderliga ordningsföreskrifter; allt vid äventyr att tillställningen eljest anses icke vara behörigen anmäld.

Är fråga om maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurföreläsning eller andra med dessa jämförliga tillställningar, eller skall tillställning äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, då skall polismyndighetens tillstånd avvaktas, och vare förbjudet att, innan tillstånd meddelats, utlämna inträdeskort, fordra, begära eller mottaga avgift.

Den, som gjort anmälan om tillställning, vare sig tillstånd erfordras eller icke, har att ställa sig till efterrättelse de ordningsföreskrifter, som kunna av polismyndigheten meddelas.

Underlåter någon vad här är stadgat, eller försummar ägare eller innehavare av lokal eller plats, som för tillställning kommer att begagnas, att före tillställningens början göra sig förvissad att tillställningen blivit vederbörligen anmäld eller i fall, där sådant erfordras, tillåten, böte från och med 5 till och med 100 kronor.

Där sig visar, att tillställning, som här ovan omförmäles, åsyftar eller innebär något, som strider mot sedlighet eller allmän lag eller föranleder till svårare oordning, äger polismyndigheten att dess förnyande förbjuda. I nu nämnda fall, ävensom då tillställningen utan vederbörlig anmälan eller tillåtelse äger rum eller bland de närvarande uppkommer oordning av svårare beskaffenhet, den där icke genom deltagarnas i densamma avlägsnande kan undanröjas, må sammankomsten av polismyndigheten upplösas; och vare alla de, som å stället sig församlat, pliktiga att, på nämnda myndighets uppmaning, därifrån sig begiva, vid bot från och med 5 till och med 100 kronor för en var, som icke ställer sig sådan uppmaning till efterrättelse.

Polismyndigheten må ock, där sig visar, att lindansning, akrobatiskt konststycke, konstridning, djurföreläsning eller annan med någon av dessa jämförlig tillställning medför uppenbar fara för uppträdandes eller åskådares liv, förbjuda tillställningens förnyande.

I fråga om rätt i vissa fall för utlännning samt i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva tillställning, som i denna paragraf avses, så ock i fråga om rätt i vissa fall att giva tillställning, därvid utlännning eller sådan svensk undersåte, som förut nämnts, skall medverka, är särskilt stadgat.

Innebörden av dessa bestämmelser i det avseende, varom nu är fråga, torde i korthet kunna sammanfattas sålunda: I § 13 skiljes, fränsett detaljer, mellan två olika grupper av nöjestillställningar. I fråga om nöjen av övervägande kulturell art, vartill i stadgandet bland annat hänföres skådespel (teater), konsert eller annat musikutförande, allmänt föredrag eller allmänt sammanträde, erfordras i allmänhet allenast *anmälan* hos polismyndigheten. Skall emellertid dylik tillställning äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller under bar himmel, kräves polismyndighetens *tillstånd*. Detsamma är fallet beträffande övriga i andra stycket av § 13 omförmälda nöjestillställningar, såsom t. ex. maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken m. m.

Bestämmelserna i ordningsstadgan kunna, såsom redan blivit antytt, bliva gällande jämväl å område utom stad. Härom förekommer följande i § 30 av *samma stadga*:

§ 30. Vad i denna stadga är föreskrivet om stad, gälle även i tillämpliga delar för köping, hamn, fiskläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då Kungl. Maj:ts befallningshavande, efter vederbörandes hö-

rande, sådant förordnar genom beslut, som skall Kungl. Maj:ts prövning underställas; skolande Kungl. Maj:ts befallningshavande i sammanhang härmed, efter det vederbörande blivit hörda, jämväl underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag om vilka styrelser eller myndigheter böra på sådant ställe fullgöra vad som i stad, enligt stadgan, åligger magistrat eller annan lokalmyndighet därstädes, samt om dessa styrelsers eller myndigheters sammansättning och vidden av deras befogenhet uti ifrågavarande hänseende.

Kungl. Maj:ts befallningshavande äge jämväl, där omständigheterna därtill föranleda, att, efter vederbörandes hörande, genom beslut, som underställes Kungl. Maj:ts prövning, särskilt förordna, såväl att vad i § 13 är stadgat skall tillämpas å visst område invid eller i närheten av stad, som ock att vad i samma paragraf är stadgat beträffande maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurföreläsning eller andra med dessa jämförliga tillställningar skall tillämpas jämväl å annat område å landet än förut nämnts; och tillkommer i förevarande fall kronofogde eller, där Kungl. Maj:ts befallningshavande så förordnar, länsman enahanda befogenhet, som enligt § 13 är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

Sistnämnda bestämmelser innebära i korthet, att ordningsstadgan kan på grund av länsstyrelses, av Kungl. Maj:t fastställda förordnande bliva gällande utom stad i följande utsträckning:

a) hela ordningsstadgan å köping eller annat område, vilket emellertid på grund av sådan tillämpning jämlikt lagen om kommunalstyrelse på landet 87 § kommer att utgöra ett municipalsamhälle;

b) hela § 13 å område invid eller i närheten av stad; samt

c) de i § 13 meddelade bestämmelserna om bal, lekstuga etc. jämväl å annat område på landet.

För meddelande av förordnande av angivet slag är kommunens medgivande icke erforderligt. Kommunen skall visserligen höras, men även ett dess bestridande utesluter icke vederbörande myndigheter från befogenhet att meddela förordnande, varom nu är fråga.

Landskommuns befogenhet att till efterrättelse antaga kommunala ordningsföreskrifter regleras av *lagen om kommunalstyrelse på landet 6 och 80 §§*.

Enligt 6 § gäller, att kommun äger att för överträdelse av de kommunalstadgar, som kommunen kan finna skäl att uppgöra till främjande av sedlighet samt ordning och säkerhet inom kommunen, i samma stadgar bestämma böter från och med fem till och med etthundra kronor.

Enligt 80 § erfordras länsstyrelsens godkännande för att giva gällande kraft åt beslut, vilka äro ämnade att tillämpas såsom kommunalstadgar till främjande av sedlighet samt ordning och säkerhet inom kommunen. Underställt beslut skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därför uppgivas.

Ifrågavarande bestämmelser, som i 1862 års kommunalförordning för landet upptogos under §§ 7 och 74 och som allenast med avseende å det angivna bötesbeloppets storlek undergått någon saklig ändring sedan tillkomsten av 1862 års kommunalförfattningar, synas under äldre tid ganska sparsamt hava använts för nu ifrågavarande ändamål. I en av andra kammarens till-

Föreskrifter,
meddelade på
grundval av
kommunal-
lagen.

fälliga utskott nr 1 år 1907 verkställd utredning i detta ämne (utskottets utlåtande nr 21) anföres, att under åren 1899—1902 länsstyrelserna i 2 fall ogillat men i 4 fall gillat av kommun antagna ordningsstadgor. Även vid denna tid hade bestämmelserna i fråga använts huvudsakligen för reglerande av samma slag av nöjestillställningar, å vilka de under senare år företrädesvis tillämpats; tre av de fyra godkända stadgorna innefattade nämligen bestämmelser rörande danstillställningar.

Under senare år hava emellertid bestämmelserna i fråga kommit till vidsträckt tillämpning. Detta har dock icke kunnat undgå att framkalla vissa svårigheter, av vilka i detta sammanhang allenast må uppmärksammas vanskligheten att bestämma gränsen för kommunernas befogenhet uti nu förevarande avseende. Sistnämnda svårighet har i den praktiska tillämpningen av förevarande bestämmelser blivit så mycket mera framträdande, som det författningsenligt ankommer uteslutande på kommunen att i första hand bestämma innehållet av den blivande ordningsstadgan samt på länsstyrelsen allenast att, sedan kommunen fattat sitt beslut, antingen oförändrat fastställa eller ogilla detsamma. Då det för de kommunala myndigheterna, som till vägledning i förevarande avseende endast hava kommunallagens kortfattade bestämmelser i ämnet, givetvis måste erbjuda stora svårigheter att finna en för ändamålet lämplig formulering och då dessutom i lämplighetsfrågor skilda meningar kunna råda, huruvida en i och för sig icke olaglig bestämmelse lämpligen bör fastställas eller icke, har ett avsevärt antal överklaganden antingen av kommunernas eller fastställelsemyndighetens beslut i dessa frågor förekommit. I högsta instans avgöras dylika besvärsmål antingen av regeringsrätten eller av Kungl. Maj:t i statsrådet efter hemställan av regeringsrätten; och då giltigheten av en stadga givetvis måste bedömas jämväl med hänsyn till föreliggande prejudikat av principiell betydelse, så torde, på grund av det avsevärda antalet av dylika prejudikat, avfattandet av en ordningsstadga med föreskrifter i andra ämnen än några av de oftast förekommande frågorna anses för en uppgift, som är förenad med avsevärda svårigheter.

Angående innehållet av de föreliggande prejudikaten torde i detta sammanhang böra nämnas följande. (Hänvisningarna avse rättsfallens beteckning i regeringsrättens årsbok.)

Mot en bestämmelse av innebörd, att offentliga danstillställningar och vissa andra därmed jämförliga nöjestillställningar icke må anordnas utan tillstånd av offentlig myndighet, exempelvis av kommunalnämnd eller landsfiskal, har upprepade gånger hinder ansetts icke möta. (Se Not. C. 53/19, Not. S. 36/25, 146/26, 142, 361 och 362/29, 259 och 260/30 m. fl.) Likaså hava ordningsbestämmelser, innefattande exempelvis begränsning av rätten att anordna nöjestillställningar till viss tid på dagen eller föreskrift om skyldighet att avsluta tillställning senast vid visst klockslag, upprepade gånger fastställts. (Not. S. 142, 143, 361, 386 och 387/29, 41 och 260/30, 124—126 och 148/31 m. fl.) Föreskrift om skyldighet för anordnare av nöjestillställning att på egen bekostnad anordna bevakning vid tillställningen genom polis- eller ordningsmän, vilka eventuellt skola hava godkänts av länsstyrelsen, har likaledes godkänts. (Not. S. 29/22, 36/25, 144/26 m. fl.) Ej heller har hinder ansetts möta för ovillkorligt förbud mot nöjestillställning å allmän väg. (Not. S. 144/26). Detsamma gäller beträffan-

de förbud för barn att närvara vid offentlig danstillställning (Not. S. 300/30). Även förbud mot att nöjestillställning anordnas närmare än visst avstånd från allmän väg eller boningshus hava åtminstone i vissa fall ansetts kunna i förevarande ordning meddelas. (Not. S. 144/26, 259 och 301/30 samt 126/31.) Däremot har fastställelse vägrats å absolut förbud mot nöjestillställningar, vare sig fråga varit om offentliga danstillställningar i allmänhet, om danstillställningar, vilka förut kungjorts, eller om offentliga danstillställningar inomhus. (Se Not. C. 79/19, ref. 82/14 och Not. S. 164/28.) Bestämmelser av innehåll, att tillställning ovillkorligen ej finge förekomma på samma plats mer än en gång varje kalendermånad (Not. S. 145/26, jfr Not. S. 260/30), att den, som uppläte mark eller lokal för nöjestillställning, skulle för varje gång därom göra anmälan (Not. S. 360/29), att kommunalnämnden kunde förbjuda användning av viss lokal för tillställning under viss tid (Not. S. 235/30), ansågos ej heller böra fastställas. Överhuvud taget synes en ledande princip i prejudikaten hava varit, att landskommuns befogenhet i nu ifrågavarande avseende icke må utsträckas till att meddela mera vittgående inskränkningar med avseende å rätten till anordnande av nöjestillställningar, än som enligt ordningsstadgan för rikets städer må ske i stad. Stadgar innefattande till exempel föreskrift om skyldighet att avvakta kommunalnämndens tillstånd för rätt att hålla sådana tillställningar, som i stad må anordnas allenast efter anmälan, såsom t. ex. teaterföreställningar, konserter, föredrag m. m., hava sålunda ansetts icke kunna komma till stånd i nu förevarande ordning. I den mån rätten till anordnande av nöjestillställningar reglerats genom särskild författning, vilket är fallet t. ex. beträffande förordningen den 22 juni 1911 angående biograföreställningar, har skyldighet att söka tillstånd till anordnande av dylik föreställning i annan ordning ansetts ej heller kunna föreskrivas. Med avseende å bötesbestämmelserna har under senare tid förklarats, att dessa icke må innefatta en skala eller allenast ett visst maximibelopp. Där eljest innehållet av stadgan anses strida mot annan författning, har givetvis stadgan ansetts icke giltig. (N. J. A. 1891, sid. 600, R. Å. ref. 32/28, Not. S. 110 och 165/28, Not. S. 257, 258/30 och 302/30 samt Ref. 34/31.)

Vid 1928 års riksdag väcktes två likalydande motioner, nr 68 i första kammaren och nr 188 i andra kammaren, med hemställan, att riksdagen ville för sin del antaga förslag till en förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar. Förslaget innehöll bland annat bestämmelse, att envar, som ville anställa bal, maskerad, annan danstillställning eller med dessa jämförlig nöjestillställning, skulle vara pliktig att hos polismyndigheten i orten för varje gång skriftligen söka tillstånd därtill, ävensom att, därest kommun genom lagakraftätagande beslut bestämt, att alla eller vissa slag av tillställningar, som med förslaget avsåges, icke finge yrkesmässigt eller eljest på ett mera stadigvarande sätt anordnades, inom kommunen förekomma, tillåtelse till sådan tillställning ej finge av polismyndigheten meddelas. För den händelse omförmälda hemställan icke skulle av riksdagen bifallas, yrkades alternativt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta, efter verkställd utredning, uppgöra och för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser rörande skärpt kontroll över vissa nöjestillställningar, rörande vilka en sådan kontroll kunde anses erforderlig.

Frågans behandling i riksdagen.

Över motionerna avgav *första lagutskottet* utlåtande, nr 22. Utskottet fann det väl tveksamt, huruvida, såsom i motionerna påyrkats, bestämmelser angående nöjestillställningar borde i större utsträckning, än vad dittills varit fallet, gälla den egentliga landsbygden. Utskottet, som förordat undersökning i syfte, att de i realiteten offentliga men såsom enskilda framträdande nöjestillställningarna måtte bliva reglerade, förutsatte emellertid, att vid denna undersökning förevarande fråga bleve föremål för uppmärksamhet. Däremot förklarade sig utskottet icke kunna biträda det förslag till kommunalt veto mot vissa nöjestillställningar, som motionärerna framställt. På grund av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta utreda, i vilken omfattning och på vad sätt gällande bestämmelser om nöjestillställningar kunde utvidgas, såsom i motionerna ifrågasatts, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Sju av utskottets ledamöter reserverade sig mot utskottets beslut under framhållande att med hänsyn till de vidsträckta möjligheter, som redan funnes att reglera det offentliga nöjeslivet å landsbygden, någon åtgärd i enlighet med vad motionärerna i detta avseende yrkat icke syntes vara erforderlig.

Första lagutskottets hemställan bifölls av båda kamrarna, i andra kammaren med 83 röster mot 69.

Åtgärder i anledning av riksdagens skrivelse nr 119 år 1928.

Över *den skrivelse, nr 119, som 1928 års riksdag* i enlighet med första lagutskottets hemställan *avlätt*, infordrades yttranden av överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Dessa yttranden bearbetades i en å socialdepartementets lagbyrå i november 1929 upprättad promemoria, i vilken efter en redogörelse för i ämnet gällande bestämmelser ävensom för ärendets behandling i riksdagen anfördes följande angående innehållet av de avgivna utlåtandena i nu ifrågasvarande avseende.

1929 års yttranden.

Av de i ärendet hörda länsstyrelserna hava fyra — i Stockholms, Gotlands, Kristianstads och Västmanlands län — ställt sig avvisande mot en utsträckt reglering av nöjeslivet å landsbygden. Omkring ett tiotal länsstyrelser — i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Västerbottens län — tillstyrka utvidgad lagstiftning. De återstående länsstyrelserna göra icke något bestämt uttalande å denna punkt eller förklara sig tveksamma. I ärendet hörda landsfiskaler ha allmänt uttalat sig för vidsträcktare reglering av nöjeslivet å landsbygden.

De myndigheter, som avstyrkt lagstiftning om utsträckt tillämpning av stadsreglerna å landsbygden, hava till stöd därför i allmänhet åberopat, att nuvarande bestämmelser om ävägabringande av ordningsföreskrifter å landet äro tillräckliga. Till förmån för en vidgad lagstiftning ha åter anförts flera skäl. I fråga om behovet överhuvud taget av ordningsregler framhålles, att dylikt behov beträffande danstillställningar förefinnes, då fylleri, slagsmål och andra oordningar ofta förekomma samt minderåriga erhålla tillträde till tillställningarna. Vidare uppgives, att danslokalerna ofta äro av dålig beskaffenhet, hälsovådliga eller eljest bristfälliga t. ex. svagt upplysta, så att spritlangning och annat ofog där lätt kan bedrivas. I ett yttrande påpekas bristen vid

dansbanor av arrester, där bråkstakar kunna sättas in; i saknad av förvaringslokal för dylika personer är ordningsmannen ofta maktlös mot dem. Beträffande möjligheterna att med nu gällande lagstiftning tillgodose det behov av ordningsregler, som sålunda förefinnes, uppgives, att svårigheter därför kunna finnas, då de makthavande i en kommun av olika skäl motsätta sig införande av bestämmelser i ämnet och i allt fall antagandet därav är förenat med en viss omgång. Vidare erinras om önskvärdheten av mera enhetliga bestämmelser för de olika kommunerna.

Vad angår den utsträckning, i vilken nya regler för nöjeslivet å landsbygden skulle stadgas, har en länsstyrelse — i Göteborgs och Bohus län — anfört, att det beträffande den rena landsbygden torde vara mindre nödvändigt, att nya bestämmelser där omedelbart bliva gällande. Det synes nämligen kunna överlämnas åt länsstyrelsen att, därest behov skulle visa sig föreligga för bestämmelsernas tillämpning inom någon ort därstädes, efter vederbörandes hörande därom förordna; dylikt beslut bör ej underställas Kungl. Maj:ts prövning. I fråga om innehållet av lagstiftningen i övrigt må nämnas, att en länsstyrelse — i Uppsala län — åtminstone tills vidare funnit det tillräckligt, att skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar införes, där för närvarande anmälningsskyldighet gäller, och att med avseende å övriga områden anmälningsskyldighet föreskrives. En annan länsstyrelse — i Värmlands län — anser föreskrift böra meddelas därom, att till polismyndighet å landsbygden skall göras formlig anmälan om de nöjestillställningar, som äga rum inom respektive distrikt, för att bereda denna myndighet tillfälle att vidtaga åtgärder för tillställningarnas övervakande. Medan en länsstyrelse — i Örebro län — avråder från tillämpning å landsbygden av hela § 13 i ordningsstadgan och förordar tillämpning blott av de bestämmelser där, som angå dans, tillstyrker en annan länsstyrelse — i Västerbottens län — att ett stadgande av ungefärligen liknande lydelse som § 13 utfärdas för landsbygden. En länsstyrelse — i Kopparbergs län — finner det lämpligt, att utövande av dansbanerörelse å landsbygden göres beroende av tillstånd utav länsstyrelsen. Länsstyrelsen borde dels pröva, huruvida behov av dansbana i orten föreläge samt huruvida dansbanan vore lämpligt belägen och tillfredsställde de fordringar, som i hälsovårdens och brandsäkerhetens intresse vore oundgängliga, dels ock utfärda föreskrifter angående tiden, då dans finge äga rum samt angående för ordningens upprätthållande nödiga åtgärder m. m. — Beträffande den myndighet, som skall lämna tillstånd till nöjestillställning, ha olika meningar yppats. Sålunda föredrager en länsstyrelse — i Jönköpings län — kommunalnämnd framför polismyndighet, då nämnden måste antagas äga möjlighet att bättre bedöma förhållandena i orten än den måhända avlägset därifrån boende polismyndigheten samt därtill kommer, att med kommunalnämnd såsom tillståndsgivare man kan förvänta ett intresse för stadgandets efterlevnad, som eljest icke skulle finnas. En annan länsstyrelse åter — i Malmöhus län — upplyser sig hava för praxis att vägra fastställelse å sådana ordningsstadgor, enligt vilka kommunalnämnd skall meddela tillstånd, emedan nämnda befogenhet bör tillkomma polismyndigheten, som har att svara för den allmänna ordningen. Jämväl en annan länsstyrelse — i Östergötlands län — förmåler sig hava vägrat fastställelse å ordningsstadgor med en dylik bestämmelse. Som nämnts, har emellertid regeringsrätten intagit en motsatt ståndpunkt. Med hänsyn härtill föreslår sistnämnda länsstyrelse lagstiftning i syfte att reglera och begränsa de kommunala myndigheternas befogenheter med avseende å anordnandet av nöjestillställningar i en kommun. Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller önskvärdheten av bestämmelser, som angiva de allmänna gränserna för ordningsstadgornas innehåll. Jämväl en annan länsstyrelse — i Söder-

manlands län — har berört de svårigheter, som nu finnas vid bedömandet av frågan, huru långt inskränkningarna i nöjeslivet böra få utsträckas i en ordningsstadga. Denna länsstyrelse anför, att en förordning om nöjestillställningar i enlighet med 1928 års motion med vissa ändringar skulle vara väl ägnad att införa ordnade förhållanden på ett område, där nu antingen icke finnas några rättesnören alls eller ock gälla mer eller mindre godtyckliga bestämmelser. — I fråga om lagstiftningens innehåll må slutligen nämnas, att förslaget om införande av kommunalt veto allmänt avstyrkts.

Som en sammanfattning av den lämnade redogörelsen framhölls i lagbyråns promemoria, att vid ett ställningstagande till spörsmålet, om och i vad mån lagstiftningsåtgärder i ämnet böra vidtagas, flera betydelsefulla frågor borde beaktas, nämligen i nu förevarande avseende:

1. Om missförhållanden ur allmän ordnings- eller sedlighetssynpunkt yppat sig vid offentliga nöjestillställningar å landsbygden, särskilt vad angår ungdom under 16—18 år;

2. Huruvida det behov av reglering av nöjeslivet å landsbygden, som må förefinnas, lämpligen kan tillgodoses med gällande lagstiftning eller om nya bestämmelser böra i allmän författning stadgas t. ex. med hänsyn till önskvärdheten av större effektivitet, enhetlighet inom större områden m. m.; samt

3. Innehållet i en eventuell ny lagstiftning, såsom omfattningen av lagen, kontrollorgan, kommunal myndighets befogenheter m. m.

Med anledning härav anbefalldes chefen för socialdepartementet — under hänvisning till den av lagbyrån utarbetade redogörelsen för den verkställda utredningen i ärendet — överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län ävensom statens inspektör för fattigvård och barnavård att i anslutning till förut avgivet utlåtande i ärendet inkomma med det yttrande, som kunde föranledas av den förut förebragta mera allsidiga utredningen och erfarenheterna under år 1929.

Tillfälle att avgiva utlåtande lämnades jämväl styrelsen för Svenska landskommunernas förbund.

Sedan jämväl dessa yttranden — i det följande benämnda *1930 års yttranden* — inkommit, överlämnades ärendet under hösten 1931 till beredning av andre kanslisekreteraren i kommunikationsdepartementet Helge Berglund, vilken erhållit i uppdrag att inom socialdepartementet biträda med utredning därav.

1930 års yttranden. I 1930 års yttranden hava huvudsakligen följande synpunkter anförts i fråga om de spörsmål, som därvid varit föremål för behandling.

En allmänt förekommande mening synes vara, att åtgärder äro av nöden för att i en eller annan form kontrollera ett alltmer tilltagande och med allahanda vådor förenat nöjesliv å landsbygden.

Den inom *Kalmar län* verkställda utredningen visar, framhåller länsstyrelsen, att ett ingripande torde vara av nöden. Särskilt klagas rätt allmänt över, att offentliga dansbanor numera inrättats så gott som överallt på landsbygden, där traktens ungdom, och även minderårig sådan, tillbringar lördags- och söndagsnätterna och där fylleri och slagsmål ej höra till sällsyntheterna, vilket givetvis ur allmän ordnings- och sedlighetssynpunkt måste anses synnerligen menligt.

I *Hallands län* har behovet av en vidsträcktare reglering av nöjeslivet å landsbygden framträtt, vilket tydligt framgår bland annat av landsfiskalernas i ärendet avgivna yttranden.

Med de lättare kommunikationerna, som nu förefinnas också på den rena landsbygden, har i *Göteborgs och Bohus län* ett allt livligare offentligt nöjesliv framträtt, som ur ordnings- och sedlighetssynpunkt medfört bestämda olägenheter. Av verkställda utredningar har framgått, att på flera platser inom länets landsbygd förekommer, att offentliga danstillställningar i stor utsträckning bevisats av minderåriga även under sexton år utan att de befunnit sig i föräldrars eller målsmäns sällskap och att detta utan tvivel ur olika synpunkter innebär faror för de unga.

Med stöd av inkomna yttranden vitsordar länsstyrelsen i *Älvsborgs län*, att missförhållanden ur allmän ordnings- och sedlighetssynpunkt yppat sig vid offentliga nöjestillställningar å landsbygden och detta särskilt vad angår ungdom under sexton—aderton år, samt att alltså behov av reglering å landsbygden förefinnes.

Inom *Skaraborgs län* hava underlydande polismyndigheter i allmänhet uttalat sig för en reglering av nöjeslivet å landsbygden med framhållande av förelupna missförhållanden ur allmän ordnings- eller sedlighetssynpunkt särskilt vid danstillställningar. Den omständigheten, att länsstyrelsen under det sistförflutna kalenderåret (1929) meddelat fastställelse å ej mindre än ett tjugotal kommunala ordningsstadgor för nöjeslivet å landsbygden visar tydligt hän på behovet av reglerande bestämmelser i nu ifrågavarande avseende.

De offentliga danstillställningarna (dansbanorna) hava inom *Örebro län* ur såväl ordnings- som sedlighetssynpunkt visat sig störande och skadliga. Alldeles särskilt gäller detta den dit samlade talrika ungdomen, som där utsättes för inflytelser av ofta farlig art.

Länsstyrelsen i *Gävleborgs län* anser det icke kunna förnekas, att missförhållanden ur allmän ordnings- eller sedlighetssynpunkt förekomma vid många av de utav enskilda personer eller föreningar anordnade offentliga eller endast formellt enskilda danstillställningarna.

Inom *Västernorrlands län* hava missförhållanden ur allmän ordnings- eller sedlighetssynpunkt yppat sig huvudsakligen i samband med offentliga danstillställningar å landsbygden. Sålunda förekomma icke sällan slagsmål och andra oordningar samt olaga rusdrycksförsäljning i samband med danstillställningar. Icke sällan deltaga även barn i åldern omkring femton år i nöjestillställningar av nu angivna slag.

Inom *Västerbottens län* förefinnes ett påfallande behov av ny lagstiftning på detta område.

Behov av reglerande åtgärder i en eller annan form vitsordas för övrigt av länsstyrelserna i *Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Värmlands, Kopparbergs och Norrbottens län*.

Statens t. f. inspektör för fattigvård och barnavård N. Moureau har med utlåtande den 16 maj 1930 överlämnat av fattigvårdsinspektionen i ämnet införskaffade yttranden från statens samtliga fattigvårds- och barnavårdskonsulenter ävensom från barnavårdsnämnderna i 21 städer och 36 landskommuner samt för egen del i ärendet anfört, att det av de införskaffade yttrandena framginge, att missförhållanden vore rådande i fråga om nöjeslivet på landsbygden och att ingripande från myndigheternas sida måste göras framför allt mot den okontrollerade dansen. Enligt vad barnavårdsnämndernas erfarenhet syntes giva vid handen, kunde ett stort antal utomäktenskapliga barnafödelse söka sin upprinnelse i lösa förbindelser, knutna å dylika dansbanor och nöjeslokaler mellan personer, som knappast kände till varandras namn och utseenden. Det sedeslösa livet vid nämnda tillställningar kunde också tillskrivas det förhållan-

det, att spritdrycker, ofta anskaffade på olagliga vägar, distribuerades till och förtärdes av de dansande. Danslokalerna brukade merendels vara i miserabelt tillstånd och på grund därav hälsovådliga för den besökande allmänheten.

Huruvida det sålunda föreliggande behovet av reglerande åtgärder påkallar ingripande i form av ny lagstiftning, har däremot från åtskilliga håll ifrågasatts.

Enligt länsstyrelsens i *Göteborgs och Bohus län* mening synes icke mycket stå att vinna genom skärpt lagstiftning. Nuvarande lagbestämmelser torde i stort sett vara tillfyllest för att stävja de värsta missförhållandena. På denna väg lär icke mycket mera kunna uppnås; man torde i första rummet hava att lita till vad ökad upplysning och folkets självuppfostran kunna uträtta.

Även länsstyrelsen i *Gävleborgs län* anser en reglering av nöjeslivet i allmänhet kunna nöjaktigt äga rum med gällande lagbestämmelser, särskilt sedan efter omarbetning av kommunallagen strängare ansvarsbestämmelser kunna införas i de av kommunerna antagna och av länsstyrelserna fastställda ordningsstadgorna.

Länsstyrelsen i *Kristianstads län* erinrar om att vitesförbud kan hos länsstyrelse utverkas mot vissa tillställningar eller slag av tillställningar inom en kommun. Ehuru länsstyrelsen icke direkt har något att erinra mot utsträckande i viss omfattning av de för stad gällande bestämmelserna till landsbygden, anser länsstyrelsen något verkligt behov härav icke för närvarande föreligga i länet.

Länsstyrelsen i *Västmanlands län* förordar, att ärendet med hänsyn till dess svårösta beskaffenhet blir föremål för utredning av sakkunniga.

Betänkligheter över huvud mot alltför långt gående bestämmelser hava från flera håll uttalats.

Av vikt är, framhåller länsstyrelsen i *Gotlands län*, att åt erforderliga nya bestämmelser gives en sådan avfattning, att de icke vare sig direkt eller indirekt kunna förhindra ett sunt och välordnat nöjesliv, varav landsbygdens ungdom är i behov. »Flykten från landsbygden» torde hava orsakats ej minst av bristen på förströelser därstädes.

Länsstyrelsen i *Blekinge län* anser, att genom en strängare poliskontroll visserligen en urartning av tillställningarna kan förhindras, men att någon verklig förbättring ur sedlighetssynpunkt av danstillställningars följdverkningar ej kan vinnas därmed. För åstadkommande av ett i verkligheten förbättrat sedlighetstillstånd erfordras oundgängligen en intresserad och målmedveten medverkan av befolkningen själv och dess sammanslutningar. Lämpligast synes därför vara att uppbygga hela kontrollapparaten på folkets egen ansvarskänsla och låta polismyndigheten hindrande ingripa blott när särskilda omständigheter därtill föranleda.

Enligt länsstyrelsens i *Hallands län* mening bör man, då det gäller att utforma för landsbygden lämpliga bestämmelser, framgå med viss varsamhet. Landsbygdens befolkning är i jämförelse med städernas vida mindre i tillfälle att erhålla förströelse, och det är därför viktigt att icke av överdrivet nit beröva densamma de nöjen som den kan hava, därest blott erforderlig kontroll utövas över dessas beskaffenhet och över att ordning och sedlighet iakttages.

Liknande synpunkter uttalas av länsstyrelsen i *Värmlands län*.

Bland de institutioner, som ansett behov av vidgade författningsbestämmelser icke föreligga, är även styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund*. Efter att hava erinrat om gällande bestämmelser i ämnet framhåller

styrelsen, att det synes otvivelaktigt, att jämlikt dessa bestämmelser tillräckliga kontrollföreskrifter beträffande nöjeslivet på landsbygden kunna erhållas. Bland annat har man att observera, att regeringsrätten godkänner t. o. m. så vittgående bestämmelser i en kommunal ordningsstadga som att kommunalnämnd skall ge tillstånd till danstillställningar, att dessa skola sluta å viss tid, att tillträde icke må lämnas person under viss ålder, att danslokal skall vara av viss beskaffenhet samt att anordnaren skall ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelas för ordningens upprätthållande, såsom att bekosta polisbevakning m. m. Förefinnes alltså i en kommun ett mera allmänt känt behov av ingripande mot danstillställningar, så saknas icke möjligheter till ett effektivt ingripande. Och man torde få utgå ifrån att det icke finns någon kommun, där det bestämmande flertalet skulle sympatisera med och vilja hålla om ryggen anordnare av dylika tillställningar, som vore av verkligt störande och skadlig natur. När tillika ansvarsbestämmelserna i de kommunala ordningsstadgorna enligt den nya kommunallagen blivit strängare än förut, kan man mycket väl låta sig nöja med den lagstiftning på ifrågavarande område, som nu gäller. Man bör icke utan tvingande skäl inskränka den kommunala självstyrelsen på ifrågavarande område för att utvidga de statliga polisorganens befogenheter. Det vore sålunda, enligt styrelsens mening, icke lämpligt att t. ex. generellt föreskriva, att länsstyrelsens tillstånd skulle inhämtas för utövning av dansbanerörelse. Det kan heller icke vara till fördel för saken att tillmötesgå polismyndigheternas önskemål att till dem under alla omständigheter förlägga tillståndsprövningen för nöjestillställningar å landsbygden. Ur ordningssynpunkt saknar polismyndighet redan nu icke möjlighet att ingripa. Kommunalnämnden måste antagas äga möjlighet att även ur andra synpunkter än ordningssynpunkt bättre bedöma förhållandena i orten än den måhända avlägset därifrån boende polismyndigheten, vartill kommer, att man, med kommunalnämnd såsom tillståndsgivare, kan förvänta ett intresse för stadgandets efterlevnad, som eljest icke skulle förefinnas. Den självbestämmningsrätt, kommun nu har, att genom antagande av kommunal ordningsstadga själv avgöra om kommunalnämnd eller polismyndighet skall ha prövningsrätten i fråga, finnes ingen anledning att rubba.

Sedan styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund* beretts tillfälle att avgiva yttrande i den fråga, vartill jag kommer i nästa avdelning, nämligen angående begagnande av allmän väg eller allmän plats å landsbygden, har styrelsen i skrivelse den 5 mars 1932 begagnat tillfället att upprepa sina nyss återgivna betänkligheter mot lagstiftning i nu förevarande fråga. Vad styrelsen därvid anfört må — med uteslutande av vissa partier, som torde bero på missförstånd av förslagets innebörd — här sålunda återgivas:

»Följden av ett stadgande sådant som det föreslagna blir, att för varje annan tillställning än egentliga nöjestillställningar, såsom ideella folkrörelsernas allmänna tillställningar — freds- och nykterhetsmöten, Röda korsförningens anordningar, skyttebasarer, idrottsuppvisningar m. m. av vad slag det vara må — som icke kan hänföras till andaktsövning eller föreläsning vid läroanstalt och som hållas på under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, skall polismyndigheten lämna sitt tillstånd för att tillställningen må få hållas.

Häri genom komme landsbygden att underordnas ett fullständigt polisvälde.

Den lagstiftningsrätt, som kommunerna jämlikt kommunallagen äga, blir, beträffande rätten att antaga ordningsstadgor för nöjestillställningar, i hög

grad beskuren, och landsfiskalerna få avgörandet i fråga om tillställningar, som skola få hållas i en kommun.

Styrelsen kan icke finna, att behov föreligger för ett så vidsträckt utvidgande av polismyndigheternas inflytande över ifrågavarande förhållanden å landsbygden.»

Efter erinran om innehållet i sitt yttrande över 1929 års promemoria fortsätter styrelsen:

»Även om nöjestillställningarna på landsbygden icke alltid stå på den höga nivå, som önskligt vore, så läser dock icke ett avskaffande av den kommunala tillsynen förbättra tillståndet i fråga. Polismyndigheten har redan nu plikt och befogenhet att övervaka ordningen, och på platser, där ordningen i något avseende brister, har ju landsfiskalen skyldighet att ingripa, och numera är det rätt vanligt att vederbörande tillställare få bekosta särskild polisbevakning genom härtill förordnade ordningsmän.

Distriktets landsfiskal kan ju genom avfordrande av rapporter från underlydande fjärdingsmän och tillförordnade ordningsmän hålla sig underrättad om tillståndet vid tillställningarna i fråga och saknar icke möjlighet med nu gällande lagstiftning att ingripa, där behov härav föreligger.»

Såsom en särskild anledning, varför behov av ytterligare lagstiftningsåtgärder icke kunde anses föreligga, har man från vissa håll påpekat de resultat, som redan med anlitande av nu gällande bestämmelser kunnat uppnås. Vad i nämnda avseende anförts torde förtjäna närmare redogörelse.

Vid ett sammanträde inför länsstyrelsen i *Jämtlands län* den 20 december 1929 för överläggning om bland annat kontroll över den offentliga dansen, till vilket sammanträde kallats medlemmar av Östersunds magistrat, av barnavårdsnämnder, kommunalnämnder, lärare och andra intresserade, hade ett stort antal personer tillstädeskommit, och antecknades därvid såsom de närvarandes enhälliga uppfattning, att behov av åtgärder mot den offentliga dansens oarter gjort sig gällande både i staden och på landsbygden, i vilket avseende framhållits, att viss maximitid för öppenställande av dansbana, om möjligt lika i angränsande kommuner, borde bestämmas, att tillstånd skulle erfordras för anläggande av dansbana, att förbud skulle meddelas för barn under viss ålder, exempelvis 15—16 år, att besöka dansbana, oberoende av om de åtföljdes av föräldrar eller målsmän eller icke, att förbud skulle meddelas för förtärande av spritdrycker vid dansbanorna och för berusade personer att uppehålla sig därstädes, samt att för tillstånd till hållande av dylika tillställningar skulle ställas såsom villkor att vid dansbanorna skulle finnas ordningsmän med polismäns skydd och befogenhet. För vidtagande av dylika åtgärder hava två vägar anlitats: antingen att varje kommun för sig beslutade att för kommunen i dess helhet eller för någon del därav skulle tillämpas vad i § 13 andra stycket i ordningsstadgan för rikets städer är stadgat därom att offentliga danstillställningar icke få äga rum utan tillstånd av landsfiskalen i orten, vilken enligt av länsstyrelsen meddelade direktiv plägar vid licensen foga sådana villkor att de vid nämnda sammanträde uttalade önskemålen bliva tillgodosedda; eller ock att vederbörande kommun antagit en kommunal ordningsstadga enligt kommunallagen.

Av länets 61 kommuner hade i november 1931 31 kommuner beslutat tillämpning av nämnda paragraf i ordningsstadgan och hade länsstyrelsen genom beslut, som underställts Kungl. Maj:ts prövning, förordnat om paragrafens tillämpning inom nämnda kommuner. 6 kommuner hade antagit kommunala ordningsstadgor, som av länsstyrelsen fastställts. Dessa ordningsstadgor hade

i huvudsak samma eller liknande bestämmelser, vilka vid sammanträdet inför länsstyrelsen framställdes såsom önskvärda.

Inom *Södermanlands län* har vid den 5 oktober 1929 hållet sammanträde med representanter för ett flertal kommuner i orten, vid vilket sammanträde även landshövdingen och landssekreteraren närvarit, diskuterats ett av tidigare utsedda kommitterade upprättat normalförslag till nöjesstadga, som efter vissa justeringar godkänts. Berörda normalförslag hade sedermera antagits i flera kommuner, och det hade ansetts, att genom en stadga av sådant innehåll nöjeslivet å landsbygden skulle kunna i avsevärd mån regleras inom den kommun, för vilken stadgan skulle gälla.

I *Blekinge län* hava, efter samarbete i viss mån mellan länsstyrelsen och vederbörande kommunala myndigheter, ordningsstadgor i huvudsaklig överensstämmelse med ett normalförslag blivit antagna och av länsstyrelsen fastställda för ett flertal (i maj 1930 för 21) av länets 36 landskommuner.

Inom *Gävleborgs län* hava intill april 1930 kommunala ordningsstadgor i huvudsaklig överensstämmelse med ett av länsstyrelsen under år 1925 utarbetat och kungjort normalförslag antagits i 19 av länets 48 kommuner, däri ej inräknade fem köpingar, för vilka ordningsstadgan för rikets städer är gällande.

Jämväl inom andra län hava normalförslag till nöjesstadgor utarbetats av länsstyrelserna.

Metoden att sålunda genom antagande av kommunala ordningsstadgor med stöd av kommunallagen eller att med tillämpning av § 30 ordningsstadgan för rikets städer erhålla lokalt gällande ordningsbestämmelser betecknas dock av flertalet länsstyrelser såsom otillfredsställande.

Så länge kommunala ordningsstadgor icke gälla för alla kommuner, kvarstår, framhåller länsstyrelsen i *Södermanlands län*, den stora olägenheten, att ungdomen i en kommun, vars nöjesliv reglerats, med anlitande av numera tillgängliga kommunikationsmedel med största lätthet förflyttar sig till kommun, där nöjeslivet är oreglerat, och därigenom utsättes för de faror och frestelser, man avsett att förebygga genom antagen ordningsstadga.

I ett flertal av landsbygdens kommuner inom *Kalmar län* hava visserligen ordningsstadgor för nöjeslivet antagits och av länsstyrelsen fastställts, men dessa stadgor äro av tämligen skiftande innehåll, och dessutom är prövningen av ansökningar om tillstånd till nöjestillställningarna förbehållen kommunalnämnderna i stället för vederbörande polismyndigheter, som eljest hava att svara för den allmänna ordningen i orten.

De i *Älvsborgs län* antagna förslagen till ordningsstadgor hava företett en så brokig mångfald av möjliga och omöjliga uppslag, att granskningsarbetet blivit synnerligen betungande, särskilt med hänsyn därtill, att stadgorna måste antingen oförändrat fastställas eller ock ogillas. För tids vinnande har visserligen i praktiken ofta en anmärkningspromemoria uppgjorts och vederbörande därefter beretts tillfälle att fatta det förnyade beslut i ärendet, vartill omständigheterna kunde föranleda, men länsstyrelsens besvär har icke härigenom blivit mindre. De mångskiftande bestämmelserna hava vidare, då man ju icke utan nödtvång velat avvisa i och för sig möjliga föreskrifter, medfört den olägenheten, att närliggande socknar beträffande en och samma sak beslutat olika t. ex. i avseende å tiden för danstillställningars avslutande, vilket i sin tur haft till följd folkvandringar från en socken med strängare bestämmelser till en med mildare. Dylika oegentligheter bli naturligtvis än mer påfallande, då den ena socknen har och den angränsande saknar ordningsstadga.

Enligt länsstyrelsens i *Skaraborgs län* mening motsvara de kommunala ordningsstadgorna icke alltid det därmed avsedda ändamålet. Kommunalnämnden,

som ofta i dessa stadgor göres till tillståndsbeviljande myndighet, är ingalunda alltid skickad att på tillfredsställande sätt handhava prövningen av frågor om tillstånd, och det har jämväl i länet yppats svårigheter att få tillstånd en kommunal ordningsstadga för nöjestillställningar, då de makthavande inom vederbörande kommun motsatt sig införandet av bestämmelser i ämnet.

Kommunala ordningsstadgor äro, framhåller länsstyrelsen i *Värmlands län*, om de än fylla en viktig uppgift, icke likformiga och verka för den skull icke enhetligt. Deras värde för ordnande av nöjeslivet i allmänhet å landsbygden minskas ock, så länge ännu återstår ett stort antal kommuner, för vilka sådana ordningsstadgor icke antagits. I allmänhet tillgodose ej heller dessa stadgor fordringarna i övervakningshänseende, enär det visserligen enligt stadgorna i regel för anordnande av dans eller annan nöjestillställning fordras anmälan till eller tillstånd av kommunal myndighet, men det icke åligger den kommunala myndigheten att om sådan anmälan eller tillstånd meddela underrättelse till vederbörande polismyndighet.

Antagandet av kommunala ordningsstadganden för landsbygden är, framhåller länsstyrelsen i *Kopparbergs län*, förenat med viss omgång. En annan olägenhet med kommunala ordningsstadgor är därjämte, att de olika kommunernas bestämmelser icke bliva enhetliga, och att desamma sakna större effektivitet på grund av de låga bötesstraffen. (Sistnämnda yttrande hänför sig till förhållandena före de nya kommunallagarnas utfärdande.)

Även om för en viss kommun olägenheter av offentliga nöjestillställningar kunna bliva delvis avhjälpda genom av kommunen antagna särskilda ordningsföreskrifter, torde, framhåller länsstyrelsen i *Kronobergs län*, olägenheterna oförminskade kvarstå för kommuner, där dylika ordningsföreskrifter icke kommit till tillämpning. Vidare kunna de av kommunen antagna ordningsföreskrifterna vara av synnerligen växlande innehåll och således bereda polismyndigheterna vissa svårigheter vid tillämpningen.

I ett år 1932 avgivet yttrande framhåller länsstyrelsen i *Uppsala län*, att så länge någon föreskrift om tillstånd icke är allmänt gällande, det alltid här och där kommer att finnas kommuner, i vilka av ekonomiska eller andra skäl inga ordningsföreskrifter finnas. Dit kommer då från andra håll med bilar och bussar en publik av föga önskvärd beskaffenhet. En sådan dansbana, som ofta ledes uteslutande efter förvärvssynpunkter, kan utöva ett skadligt inflytande på nöjeslivet inom ett ganska vidsträckt område.

Att med hänsyn till dessa förhållanden en ny lagstiftning angående nöjeslivet å landsbygden är erforderlig, framhålles av länsstyrelserna i *Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Hallands, Värmlands* och *Kopparbergs län* ävensom av länsstyrelserna i *Skaraborgs, Örebro* och *Västerbottens län*. Mellan dessa länsstyrelser framträda emellertid skilda meningar med avseende å det omfång, som bör givas åt en dylik lagstiftning. De i förstnämnda grupp upptagna länsstyrelserna anse i första hand en särskild ordningsstadga för landsbygden vara erforderlig, och vissa av dessa länsstyrelser, nämligen länsstyrelserna i *Hallands, Värmlands* och *Kopparbergs län* ifrågasätta bestämmelser av innehåll att dansbana, varmed enligt länsstyrelsens i *Hallands län* mening bör förstås varje för offentlig dans mot avgift avsedd lokal, icke må anläggas utan tillstånd av länsstyrelsen. Däremot anse länsstyrelserna i *Skaraborgs* och *Örebro län* det tillräckligt, därest de nu i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer förekommande bestämmelserna angående dans eller därmed jämförliga nöjestillställningar bliva gällande även för landsbygden.

Länsstyrelsen i *Västerbottens län* tillstyrker i första hand utfärdande av föreskrifter för landsbygden av ungefärligen liknande innehåll som i § 13 ordningsstadgan för rikets städer. Skulle en tillämpning av detta lagrum i sin helhet icke anses vara beträffande den rena landsbygden behöfelig, bör lagstadgandet enligt länsstyrelsens mening i huvudsak givas sådant innehåll, att i § 13 givna bestämmelser rörande maskerad, bal m. m. bliva gällande även för landsbygden.

Länsstyrelsen i *Kopparbergs län*, som i första hand, på sätt nyss nämnts, förordar, att dansbanerörelse å landsbygden göres beroende av tillstånd av länsstyrelsen, anser, att, om denna anordning icke befinnes lämplig, man enklast vinner det åsyftade målet genom att bestämmelserna i § 13 angående maskerad, bal, lekstuga m. m. erhålla obligatorisk tillämpning även å landsbygden.

Statens t. f. inspektör för fattigvård och barnavård förordar bifall till det av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län år 1929 framlagda förslaget, enligt vilket det skulle överlämnas åt länsstyrelsen att, därest inom en ort behov skulle föreligga för särskild reglering av nöjeslivet, efter vederbörandes hörande förordna därom.

I detta sammanhang torde böra omförmälas en av *Sveriges tivoliägareförening* i februari 1932 till socialdepartementet ingiven framställning.

I anledning av de icke sällan förekommande klagomålen över att nöjeslivet uppvisat tendenser, som medföra moralisk och ekonomisk skada särskilt för ungdomen, har föreningen vid flera tillfällen öfvervägt vilka åtgärder, som kunna vara lämpliga för motverkande av dylika tendenser. Föreningen är nämligen på det klara med, att allt icke är som det borde vara, men kan icke finna annat än att de missförhållanden, som förefinnas, ha sin orsak i att åtskilliga av de personer, som ägna sig åt att arrangera nöjestillställningar, begagna detta allenast såsom en täckmantel för allehanda illojala och t. o. m. brottsliga förfaranden. Med dylika personer ställer sig föreningen givetvis icke i något hänseende solidarisk. Tvärtom önskar föreningen, att åtgärder vidtagas, som äro ägnade att skapa ordning och kontroll inom de grenar av förvärvsverksamhet, åt vilka föreningens medlemmar ägna sig. Troligt är, att åtminstone närmare 3,000 personer bedriva här åsyftad verksamhet, och det torde icke behöva betvivlas, att det alldeles öfvervägande flertalet av dessa äro lojala yrkesutövare. Dessa ha givetvis icke någon som helst anledning att opponera sig mot en kontroll, som allenast syftar till att i möjligaste mån motverka ljusskygga och skadliga förehavanden.

I enlighet med vad sålunda anförts har föreningen ingenting att erinra emot, att bestämmelserna i § 13 i ordningsstadgan för rikets städer utsträckas till att gälla även sådana områden å landsbygden, där stadgan för närvarande icke är eller kan förklaras tillämplig. Vad som är av vikt, är emellertid, att föreningen för utövande av sin lagliga näring icke skall behöva vara beroende av tillstånd från de kommunala myndigheterna. Föreningen framhåller, att polismyndigheten å varje ort torde vara den, som är bäst skickad att på ett objektivt sätt bedöma, huruvida tillstånd till viss nöjestillställning bör meddelas, ävensom att vid tillståndets meddelande bedöma, vilka ordningsföreskrifter som böra givas.

För att underlätta myndigheternas kontrollåtgärder och för att möjliggöra en såvitt görligt enhetlig praxis, föreslår föreningen tillika, att tillstånd till nöjestillställningars anordnande i förvärvssyfte icke må meddelas åt annan än den, som tillerkänts behörighet i dylikt hänseende av central, statlig myndighet,

förslagsvis kommerskollegium eller socialstyrelsen. Det synes föreningen, som om vissa av de bestämmelser, som inrymmas i det nyligen framlagda förslaget till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning, här kunna vinna motsvarande tillämpning. Behörighet bör sålunda icke tillerkännas annan än sådan person, som är lämplig att bedriva den verksamhet varom är fråga och som genom intyg styrkt sin redbarhet och ordentlighet.

Den i skrivelsen hävdade meningen om polismyndigheten såsom lämplig kontrollmyndighet sammanfaller med vad *statens t. f. inspektör för fattigvård och barnavård* i detta avseende anfört.

Enligt t. f. inspektörens mening vore nämligen de av länsstyrelserna ofta fastställda bestämmelser, enligt vilka kommunalnämnden eller annat kommunalt organ tillagts beslutande och kontrollerande myndighet vid anordnandet av offentliga tillställningar, olämpliga. De kommunala myndigheterna vore nämligen knappast fullt opartiska vid avgörandet av dylika frågor, då det ju vore kommunen, som uppbyure nöjesskatt, varförutom nöjesarrangörer säkerligen ofta direkt eller indirekt kunde öva inflytande på de kommunala organen. T. f. inspektören biträdde därför den uppfattningen, att vederbörande landsfiskal borde tilläggas ifrågavarande befogenhet. Landsfiskalen stode nämligen såsom den av staten tillsatta och avlönade, för ordningen inom orten ansvariga polismyndigheten betydligt friare gentemot påtryckningar än vad kommunalmännen i socknen gjorde. Dessutom hade landsfiskalen god kännedom om förhållandena i orten och om dess befolkning.

**Departements-
chefen.**

Den förebragta utredningen synes giva vid handen, att det måste anses såsom en påtaglig brist i gällande lagstiftning, att rätten att anordna offentliga dans- och därmed jämförliga nöjestillställningar å den egentliga landsbygden icke på något sätt reglerats genom allmän författning. Över huvud torde utgångspunkten för nuvarande lagstiftning i detta ämne, vilken uppenbarligen förutsätter en okontrollerad frihet såsom regel med lokalt gällande bestämmelser såsom undantag, numera med hänsyn till ändrade tidsförhållanden vara i behov av revision. Kommunikationsmedlens utveckling på landsbygden, den därav följande lättheten att med anlitan av nutida resurser nära nog var som helst anordna dans- och andra nöjestillställningar, den motsvarande lätthet, varmed publiken kan infinna sig å dylika tillställningar eller förflytta sig från den ena tillställningen till den andra, ett ofta yrkesmässigt utnyttjande av dessa förhållanden; dessa och ett flertal övriga omständigheter, vilka föranleda till att nöjeslivet på landsbygden erhållit en karaktär och en omfattning, vartill någon motsvarighet tidigare icke förekommit, synas, jämte erfarenheten av nu rådande allvarliga missförhållanden, utgöra fullgiltig orsak till att detta nöjesliv icke längre kan från lagstiftningssynpunkt betraktas på samma sätt som tidigare. Tidpunkten synes alltså vara inne att även beträffande landsbygden i detta avseende ingripa genom allmänt reglerande bestämmelser. Det lär icke kunna med skäl sägas, att man därigenom skulle tillskapa ur olika synpunkter mindre tilltalande tvångsbestämmelser. Fråga är nämligen allenast om att till riket i dess helhet utsträcka giltigheten av vissa stadganden, som under lång tid tillämpats inom skilda områden av detsamma och där ingått i det allmänna medvetandet. Vad styrelsen för landskommun-

nernas förbund till hävdande av en motsatt mening i detta hänseende anfört torde innebära överflödiga farhågor; styrelsen har heller icke åberopat någon ogynnsam erfarenhet från de många landskommuner, där regler av det innehåll, som nu förordas, sedan länge äro gällande. Då styrelsen förfäktar, att intet bör åtgöras, må med skärpa erinras om alla vittnesbörd beträffande de allvarliga missförhållanden, som nu gällande system icke kunnat förhindra att uppkomma. Dessa missförhållanden torde för övrigt, enligt vad i annat sammanhang framgått, icke vara styrelsen främmande, och då måste väl den största vikt fästas därvid, att de för ordningen ansvariga lokala myndigheterna nära nog enhälligt anse, att en förbättring icke kan åstadkommas, därest icke genom nya bestämmelser möjlighet till ett mera effektivt ingripande beredes.

Såsom skäl för att nu icke vidtaga någon åtgärd har också hänvisats till de resultat, som kunnat uppnås med tillämpningen av gällande bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer och i kommunallagen. Utan att underskatta dessa resultat anser jag emellertid en fortsatt utveckling av detta system med lokala bestämmelser icke önskvärd. I varje fall måste man nämligen räkna med att det alltid kommer att återstå ett antal landskommuner, där av ekonomiska eller andra skäl dylika bestämmelser icke antagas, ett förhållande, som med hänsyn till nutida kommunikationsmedel är tillräckligt för att äventyra effektiviteten av bestämmelserna i en vidsträckt omkrets av grannkommuner. Men även i den mån bestämmelser av nu ifrågavarande slag skulle bliva mera allmänt gällande, har man att räkna med flera olägenheter. Såsom sådana äro, bortsett från den omgång och de svårigheter, varmed antagandet av dylika bestämmelser är förenat, att anföra, bland annat, svårigheten att åt de lokala ordningsstadgorna giva en formulering, som icke överskrider vederbörande kommuns befogenhet och icke vid tillämpningen är onödigt betungande eller föranleder missbruk, svårigheten att efter någon tids förlopp eller för personer, som icke äro hemmahörande i vederbörande kommun — såsom t. ex. för innehavare av kringresande nöjesföretag — konstatera, huruvida dylika bestämmelser äro för en viss ort gällande och vilket det exakta innehållet därav är, olikformighet i bestämmelser mellan olika orter, exempelvis angående stängningstid, vilket kan framkalla intryck av godtycklighet och orättvisa samt ur konkurrenssynpunkt medföra förluster för den missgynnade parten, o. s. v. Jag kan för övrigt hänvisa till nyss återgivna uttalanden från åtskilliga länsstyrelser, vilka med praktisk erfarenhet i ämnet avrätt från att gå vidare på den här åsyftade vägen.

Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag en allmänt gällande författningsbestämmelse vara ägnad att bättre tillgodose behovet av reglerande åtgärder än lokalt gällande stadgor, liksom en dylik bestämmelse synes komma att vid sin tillämpning medföra mindre svårigheter än vad ett allmänt genomfört system med sistnämnda slag av bestämmelser skulle komma att innebära.

Det sålunda föreliggande behovet av jämväl för landsbygden obligatoriskt gällande bestämmelser torde kunna fullt tillgodoses, därest de i ordningsstadgan för rikets städer § 13 förekommande bestämmelserna om maskerad, bal, lekstuga m. m. erhålla tillämpning jämväl å de områden, där desamma icke nu

äro gällande. Därest så blir fallet, skulle tillställningar av oförmälda slag icke få anordnas utan tillstånd av vederbörande landsfiskal, vilken jämväl skulle äga meddela erforderliga ordningsföreskrifter. I de sistnämnda kunde inrymmas eventuellt erforderliga bestämmelser angående tid för avslutande av tillställningarna, ordningsvakter, förbud för minderåriga att närvara vid visst slag av nöjestillställning m. m. Då ändamålet med dylika föreskrifter bland annat är att tillgodose det behov av bestämmelser, som särskilda lokala förhållanden kunna föranleda, lär det ligga i sakens natur, att landsfiskalen före utfärdande av sådana föreskrifter bereder kommunen tillfälle att, genom kommunalnämnden eller annorledes, i detta avseende tillkännagiva sin uppfattning såväl angående behovet därav som beträffande bestämmelsernas närmare innehåll. Det kommunala intresset för dylika frågor, varom yttrandet från landskommunernas förbund bär vittne, torde på denna väg kunna på ett verksamt sätt taga sig utlopp. Att å andra sidan föreskrifterna, såvitt möjligt, för närliggande orter äro av enhetligt innehåll i sådana ämnen, som icke röna inflytande av förhållanden av nyss angiven art, är tydligen ett intresse av icke mindre vikt; och det torde kunna förväntas, att länsstyrelserna för detta ändamål meddela direktiv, i den mån detta befinnes erforderligt.

Av det anförda följer, att jag för min del ansett mig icke böra för närvarande ansluta mig till det från ett flertal håll framförda förslaget om en särskild, i detalj gående ordningsstadga för landsbygden. I den del en dylik stadga skulle beträffande nöjestillställningar av nu ifrågasatt slag komma att innehålla bestämmelser, som ginge utöver vad som följer av en tillämpning av oförmälda bestämmelser i § 13 i ordningsstadgan, synes den komma att ingripa på detaljer, som torde böra bero på prövning av omständigheterna i det särskilda fallet och regleras genom polismyndighetens försorg. Jämväl skulle den föranleda till det i och för sig oriktiga förhållandet, att rätten att anordna nöjestillställningar bleve å landsbygden underkastad större inskränkningar än i stad. Ej heller är det för närvarande med hänsyn till gjorda erfarenheter enligt min mening erforderligt, att än längre gående, från nu gällande rätt avvikande bestämmelser meddelas, såsom i syfte att förbjuda anläggning av dansbana utan särskilt tillstånd. Det vill förefalla, som om uppkomna olägenheter ur ordnings- och moraliska synpunkter vore av den art, att de borde kunna bemästras genom mera utförda ordningsregler och ett effektivt övervakande av dessas efterlevnad. Införande av ett koncessionssystem av ifrågasatt art i syfte att så att säga ransonera tillgången till nöjestillfällen skulle dessutom innebära anslutning till en helt ny princip på förevarande område. Det skulle för övrigt bliva nödvändigt att förläna den blivande lagstiftningen civillagskaraktär och i övrigt åt densamma giva en omfattning, som icke torde vara av omständigheterna påkallad. Av liknande anledning finner jag mig ej heller kunna för närvarande förorda en måhända i sig själv önskvärd reglering av rätten att i förvärvssyfte anordna nöjestillställningar.

Från vissa håll har ifrågasatts, att hela § 13 i ordningsstadgan borde erhålla tillämpning för den egentliga landsbygden. Ej heller en dylik lagstiftning är emellertid enligt min mening av tillräckligt behov påkallad. Därest bestämmel-

serna om maskerad, bal, lekstuga m. m. i nämnda lagrum förklaras tillämpliga å landsbygden, kan en ytterligare utsträckt tillämpning jämväl av paragrafens innehåll i övrigt icke medföra annan verkan, än att jämväl bestämmelserna om anordnande av föredrag, skådespel, utförande av musik m. m. erhålla obligatorisk tillämpning därstädes. Någon olägenhet av nu gällande bestämmelser för landsbygden i avseende å sistnämnda slag av nöjestillställningar lärer emellertid icke hava försports, och något behov av nya bestämmelser i dessa avseenden torde således icke kunna sägas föreligga.

Beträffande en punkt av de nu förordade bestämmelserna, nämligen rätten att meddela tillstånd till anordnande av nöjestillställningar av nu ifrågasvarande slag, en rätt som enligt förslaget skulle tillkomma landsfiskal, har från åtskilliga håll ifrågasatts, huruvida icke kommunalnämnden finge anses bättre skickad att utöva denna befogenhet. Särskilt har denna ståndpunkt bestämt intagits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund. En bestämmelse av sålunda åsyftad innebörd skulle emellertid innebära en avvikelse från såväl ordningsstadgans bestämmelser som från den, såsom det vill synas, fullt riktiga principen, att den myndighet, som närmast har att svara för ordningen inom kommunen, även tillerkännes rätt att bestämma rörande tillstånd till anordnande av sådana nöjestillställningar, som kunna innebära fara för densamma. Då tillika landsfiskalen med hänsyn till sina allmänna befogenheter synes vara bättre skickad att övervaka iakttagandet av meddelade ordningsföreskrifter än vad kommunalnämnden är samt han i regel torde stå mera fri från intressen i saken av olika slag, har jag för min del funnit övervägande skäl tala för att icke göra någon avvikelse från vad som eljest enligt ordningsstadgan gäller beträffande landsfiskals befogenhet i nu ifrågasvarande avseende. Jag erinrar emellertid om vad jag nyss anfört därom, att ett betydande inflytande på handläggningen av ärenden av ifrågasvarande natur bör förbehållas de kommunala organen.

På grund av vad sålunda anförts får jag i nu förevarande del förorda, att vad i § 13 i ordningsstadgan för rikets städer är stadgat beträffande rätten att anordna maskerad, bal, lekstuga m. m. måtte förklaras skola gälla jämväl för sådan del av landsbygden, varest nämnda stadgande icke redan på grund av gällande bestämmelser är att tillämpa.

II. Fråga om reglering av rätten att för offentliga tillställningar på landsbygden taga i anspråk allmän väg eller allmän plats m. m.

Enligt de föreskrifter angående offentliga tillställningar, som återfinnas i **Inledning.** ordningsstadgan för rikets städer § 13, föreligger i vissa fall skyldighet att söka polismyndighets tillstånd till anordnande av dylik tillställning. Sådan skyldighet grundas antingen på tillställningens art eller på beskaffenheten av den plats, som för anordnande av densamma skall tagas i anspråk.

I det förra avseendet gäller, att nöjestillställning, som är att hänföra under något av vissa i stadgan särskilt uppräknade slag, såsom maskerad, bal, lekstuga m. m., icke må, där ordningsstadgan § 13 helt eller delvis är att tillämpa, anordnas utan tillstånd av polismyndigheten.

I det senare avseendet stadgas, att polismyndighetens tillstånd erfordras till anordnande av offentlig tillställning, som skall äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde.

En revision, på sätt nyss föreslagits, av för landsbygden gällande bestämmelser, i syfte att vad som är stadgat beträffande rätten att i stad anordna omförmälda slag av nöjestillställningar utsträcket att gälla för riket i dess helhet, torde emellertid påkalla en granskning av spørsmålet, huruvida icke jämväl sådana tillställningar, som å den egentliga landsbygden anordnas å allmän väg eller å allmän plats, böra underkastas reglerande bestämmelser. Berörda fråga har på grund härav upptagits av den inom departementet förordnade utredningsmannen, kanslisekreteraren H. Berglund, som i sammanhang därmed anfört, att en sådan granskning jämväl ur andra synpunkter syntes påkallad. Då den snabbt försiggående utvecklingen å landsbygden föranlett, att på ett flertal områden förut bestående skillnad mellan stad och landsbygd försvunnit ur lagstiftningen, syntes frågan, huruvida en dylik skillnad borde i nu ifrågavarande avseende alltjämt bestå, icke böra i nämnda sammanhang förbigås. Ur saklig synpunkt syntes vissa under senare år gjorda erfarenheter antyda behovet av ändrade bestämmelser. Erinras finge jämväl, att nu berörda spørsmål ur annan synpunkt, nämligen såsom utgörande en del av frågan om reglerande av den s. k. församlingsrätten, sedan åtskillig tid vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning, samt att detsamma jämväl till viss del, nämligen i vad avsåge rätten att å den egentliga landsbygden anordna demonstrationståg m. m., vid olika tillfällen varit föremål för behandling i riksdagen.

Här sist avsedda spørsmål, nämligen rörande bestämmelser för tillställningar å landsbygden å allmän plats eller allmän väg, utgör ett ämne, som sammanhänger med från annan utgångspunkt verkställda utredningar. Jämlikt Kungl. Maj:ts den 9 oktober 1931 givna bemyndigande har statsrådet och chefen för socialdepartementet den 24 oktober 1931 tillkallat statssekreteraren B. G. H. Hammarskjöld (ordförande), landsfogden i Stockholms län E. W. Bergenfelt, borgarrådet i Stockholm K. G. Ewerlöf, filosofie doktorn S. Hansson i Göteborg samt landssekreteraren, numera t. f. landshövdingen i Malmöhus län H. P. Kjäll att inom socialdepartementet biträda med fortsatt behandling av frågan om ändrade bestämmelser beträffande ordningspolisens och kriminalpolisens organisation jämte vissa därmed sammanhängande spørsmål ävensom med skyndsamt utarbetande av förslag i dessa ämnen.

Enligt direktiven för sist avsedda utredning hava utredningsmännen haft att överväga bland annat utvidgning av ordningsbestämmelserna för landsbygden, närmast i syfte att bereda större möjlighet än för närvarande till inskridande i sådana fall, då medborgargrupper handla i tydligt syfte att förbereda eller framkalla våldshandlingar eller störa samhällsfunktionerna. Under utred-

ningsarbetet, i vilket tillika deltagit polismästaren i Stockholm E. S. Hallgren, har beaktats det nyss antydda sambandet med utredningen rörande ändrade bestämmelser i fråga om nöjestillställningar. Sedan i anledning därav gemensamma överläggningar ägt rum mellan utredningsmännen och Berglund, har den sistnämnde såsom resultat av dessa överläggningar i samråd med utredningsmännen utarbetat en promemoria jämte därvid fogat författningsförslag (nedan benämnd 1932 års utredning) av huvudsakligen det innehåll, som i det följande återgives.

Gällande lagstiftning angående allmänna sammankomster över huvud taget innefattas dels i 10 kap. 15 § strafflagen och dels i §§ 13 och 30 ordningsstadgan, vilka stadganden visserligen kunna sägas förutsätta rätten att anordna dylika såsom en i princip erkänd medborgerlig rättighet men icke innebära något uttryckligt hävdande av densamma utan snarast äro att anse såsom vissa i den allmänna ordningens intresse givna begränsningar av denna rätt, avseende att förebygga dess missbrukande.

Gällande bestämmelser.

A. Allmänna författningar.

I sådant avseende föreskrives i strafflagen 10 kap. 15 §:

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med böter.

1. Strafflagen 10 kap. 15 §.

Angående tillkomsten av ifrågavarande stadgande finnes i betänkandet angående församlingsfrihet den 11 oktober 1919 en utförlig redogörelse, till vilken hänvisas. I detta sammanhang må allenast uppmärksammas, att stadgandet, som härleder sig från ett av 1862—1863 års riksdag fattat beslut, avviker från närmast förut gällande bestämmelser, innefattade i förordningen d. 6 april 1849, såtillvida, att någon anmälningsskyldighet icke numera finnes stadgad, vilket däremot var fallet enligt sistnämnda förordning. Jämlikt densamma skulle nämligen offentlig sammankomst, vare sig å landet eller i stad, anmälas hos offentlig myndighet så långt förut, att denna kunde därvid tillstädesvara, om den så ansåge nödigt.

Rätten att för anordnande av offentliga tillställningar på landsbygden taga 2. i anspråk allmän väg eller allmän plats bestämmes främst av omförmälda bestämmelse i ordningsstadgan § 13, vilken bestämmelse, på sätt närmare angives i § 30 i samma förordning, kan bliva gällande jämväl för område utom stad.

2. Ordningsstadgan §§ 13 och 30.

I de delar, som i detta sammanhang hava intresse, innebära nämnda paragrafer, såsom redan i annat sammanhang angivits, att var och en, som vill i stad eller å dess område giva offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konststridning, förevisa djur, konststykke eller annat dylikt, hålla konsert eller eljest utföra musik, anställa maskerad, bal, lektuga eller andra nöjen, hålla allmänt föredrag, som ej är att hänföra till andaktsövning eller föreläsning vid läroanstalt, hålla allmänt sammanträde eller göra andra tillställningar av vad beskaffenhet som helst, vilka genom allmän tidning, anslag eller annor-

ledes kungöras, eller vartill inträdeskort försäljas eller avgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, eller till vilka allmänheten eljest har tillträde, skall därom göra anmälan hos polismyndigheten. Är fråga om maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurföreläsning eller andra med dessa jämförliga tillställningar, eller skall tillställning äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, skall polismyndighetens tillstånd avvaktas, och är det förbjudet att, innan tillstånd meddelats, utlämna inträdeskort, fordra, begära eller mottaga avgift.

Enligt § 30 gäller vidare, att vad i ordningsstadgan är föreskrivet om stad även skall i tillämpliga delar gälla för köping, hamn, fiskläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då länsstyrelsen, efter vederbörandes hörande, sådant förordnar genom beslut, som skall underställas Kungl. Maj:ts prövning, och skall länsstyrelsen i sammanhang härmed, efter det vederbörande blivit hörda, jämväl underställa Kungl. Maj:ts prövning förslag om vilka styrelser eller myndigheter böra på sådant ställe fullgöra vad som i stad, enligt stadgan, åligger magistrat eller annan lokalkundighet därstädes, samt om dessa styrelser eller myndigheters sammansättning och vidden av deras befogenhet uti ifrågavarande hänseende.

Länsstyrelsen äger jämväl, där omständigheterna därtill föranleda, att, efter vederbörandes hörande, genom beslut, som underställs Kungl. Maj:ts prövning, särskilt förordna, såväl att vad i § 13 är stadgat skall tillämpas å visst område invid eller i närheten av stad, som ock att vad i samma paragraf är stadgat beträffande maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurföreläsning eller andra med dessa jämförliga tillställningar skall tillämpas jämväl å annat område å landet än förut nämnts; och tillkommer i förevarande fall landsfiskal enahanda befogenhet, som enligt § 13 är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes.

I förhållande till vad som gäller beträffande nöjestillställningar föreligger enligt § 30 den skillnad, att de i § 13 förekommande bestämmelserna om anordnande av offentliga tillställningar å gata eller allmän plats kunna vinna tillämpning å område utom stad allenast för det fall, att *hela* § 13 förklaras tillämplig. Någon motsvarighet till den i § 30 förekommande bestämmelsen, att allenast vad i § 13 är stadgat beträffande vissa slag av nöjestillställningar, såsom maskerad, bal, lekstuga m. m., kan tillämpas å visst område på landet, föreligger *icke* beträffande nu ifrågavarande slag av tillställningar. Rätten att på allmän väg å landsbygden anordna sistnämnda slag av tillställningar är alltså icke på grund av bestämmelserna i ordningsstadgan underkastad någon inskränkning annat än för det fall, att tillställningen är avsedd att försiggå å ort, varest *antingen ordningsstadgan i dess helhet eller hela dess § 13* förklarats tillämplig. Ort av förstnämnda beskaffenhet utgör emellertid municipalsamhälle; och tillämpning av hela § 13 kan jämlikt § 30 allenast ske å sådant område på landsbygden, som är beläget invid eller i närheten av stad. Å ort,

delas i avseende å allmänna ordningen därstädes. På grund härav torde i så gott som samtliga städer särskilda ordningsbestämmelser hava kommit till stånd.

Såvitt Stockholm angår föreskrives i för staden gällande särskilda ordningsföreskrifter § 6 mom. 5, att utan föregående anmälan hos polismyndigheten och iakttagande av denna myndighets föreskrifter processioner eller andra sådana tåg icke må anordnas på gata, dock att vad sålunda stadgas om anmälan icke gäller begravningsprocessioner.

b) för landskommun. Jämväl för landskommun kunna i enlighet med vad därom föreskrives i 6 och 80 §§ i lagen om kommunalstyrelse på landet kommunala stadgor antagas till främjande av bl. a. ordning och säkerhet inom kommunen. Något hinder att däri upptaga bestämmelser i nu ifrågakvarande ämne torde icke föreligga.

Tidigare behandling av frågan. Utredningen beträffande en ifrågasatt lagstiftning angående den s. k. församlingsrätten, d. v. s. angående omfattningen av och villkor för utövande av den medborgerliga rätten att enskilt eller offentligt sammankomma för vissa lagliga ändamål, har givetvis icke kunnat undgå att såsom en detalj av denna fråga behandla jämväl det nu ifrågakvarande spörsmålet, huruvida och under vilka villkor allmän väg eller allmän plats må tagas i anspråk för denna rätts utövande. För klargörande av vad i sistnämnda fråga förekommit i nämnda sammanhang torde en kortfattad redogörelse för huvuddragen i utvecklingen av frågan om församlingsrätten få anses påkallad.

1. *I riksdagen.* Till föremål för riksdagens prövning gjordes frågan om församlingsrätten vid riksdagarna 1890—1893, 1911, 1914, 1916 och 1918, men vid samtliga tillfällen förföll densamma.

2. *Framställning av J. Ö.* Sedan emellertid riksdagens justitieombudsman i en den 2 januari 1917 dagtecknad skrivelse för den åtgärd, vartill Kungl. Maj:t måtte finna framställningen föranleda, hos Kungl. Maj:t framhållit behovet av klarare, tydligare och mera uttömmande lagstadganden rörande församlingsfriheten, tillkallade chefen för justitiedepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 maj 1918 sakkunniga för att inom departementet biträda vid upprättande av förslag till den nya lagstiftning och de ändringar av gällande författningar, som kunde anses erforderliga för fastställande av församlingsfrihetens grundsats och av de för dess genomförande nödiga ordningsföreskrifterna.

3. *Förslag av särskilda sakkunniga.* De sakkunniga (F. Holmquist, Otto Holmdahl, G. Lidberg, Ivar Vennerström och Viktor Larsson) avgåvo den 11 oktober 1919 betänkande i ämnet, innefattande förslag till, bland annat, ändrad lydelse av § 86 regeringsformen, lag om utövande av den svenska medborgare tillförsäkrade församlingsrätt, till ändrad lydelse av 6 § i den s. k. landshövdingeinstruktionen ävensom av § 13 i ordningsstadgan m. m.

Holmdahl avgav ett från majoritetens förslag i vissa punkter avvikande särskilt yttrande.

Till följd av remiss den 19 december 1919 avgåvos över de sakkunnigas förslag utlåtanden av justitiekanslersämbetet, överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län ävensom av vissa underordnade myndigheter. Till Holmdahls reservation anslöto sig därvid förutom vissa av sistnämnda myndigheter länsstyrelserna i *Kalmar* och *Älvsborgs län* ävensom i allt väsentligt eller alternativt — under förutsättning nämligen att vissa av dem mot de sakkunnigas förslag framställda erinringar icke vunne beaktande vid förslaget omarbetande — länsstyrelserna i *Södermanlands*, *Östergötlands* och *Värmlands län*.

Förslaget blev därefter föremål för bearbetning inom justitiedepartementet, varvid utarbetades förslag till lag om församlingsrättens utövande (nedan benämnt justitiedepartementets förslag). Genom remissresolution den 10 juni 1920, vari angavs, att utlåtande skulle avgivas särskilt i vad rörde frågan om anmälningsplikens borttagande, inforrades utlåtanden över departementets förslag från överståthållarämbetet ävensom från poliskammare eller magistrater i de större städerna.

Vad till en början angick formen för en lagstiftning i ämnet, föreslogo 1918 års sakkunniga, att genom stadgande i grundlagen — tillägg till § 86 rege-
ringsformen — församlingsrätten måtte uttryckligen lagfästas samt att där-
jämte i en av Konung och riksdag stiftad lag närmare regler för församlings-
rättens utövande måtte meddelas.

Formen för
en ny lag-
stiftning.

Nämnda *grundlagsstadgande* skulle utgöra ett tillägg — 2 mom. — till § 86
regeringsformen, vilken paragraf avhandlar allenast tryckfriheten, avfattat
sålunda: Innehållet av
a) Grundlags-
stadgande.

»2. Med församlingsrätt förstås svenska medborgares rätt att samman-
komma för behandling av allmänt eller enskilt ärende.

Närmare bestämmelser i avseende på denna rätts utövande meddelas genom
lag, som stiftas i den ordning § 87 mom. 1 stadgar.»

Beträffande stadgandets avfattning förklarade de sakkunniga, att de med
avvikelse från vissa tidigare i riksdagen framlagda förslag, i vilka ordet
»överläggning» använts vid församlingsrättens definierande, utbytt detsamma
mot ordet »behandling» i syfte att erhålla ett mera omfattande uttryck, var-
under kunde inrymmas jämväl en sammankomst för åhörande av ett politiskt
föredrag, även om ingen överläggning i vanlig mening förekomme, liksom ett i
visst syfte företaget demonstrationståg, även om intet uttalande gjordes.

Mot den föreslagna avfattningen erinrades dels i Holmdahls reservation dels
ock i yttranden av åtskilliga länsstyrelser, att densamma icke kunde anses om-
fatta även demonstrationståg.

Den föreslagna *lagen om församlingsrättens utövande* var avsedd att träda i
stället för 10 kap. 15 § strafflagen samt de bestämmelser i § 13 i ordningsstad-

b) Lag om
församlings-
rättens ut-
övande.

gan för rikets städer, som avse allmänna föredrag, allmänna sammanträden eller andra tillställningar, till vilka allmänheten äger tillträde och som hållas med stöd av den egentliga församlingsrätten. § 13 i ordningsstadgan skulle enligt de sakkunnigas förslag efter den nya lagstiftningens ikraftträdande innefatta bestämmelser endast angående offentliga nöjestillställningar.

Vissa i lag-
förslaget be-
handlade
spörsmål.

Medan grundlagsstadgandet var avsett att omfatta alla slag av sammankomster, som ägde rum med stöd av församlingsrätten, därunder inbegripna jämväl demonstrationståg, skulle emellertid lagen om församlingsrättens utövande icke bliva så omfattande. Från lagens tillämpning skulle nämligen undantagas vissa slag av sammankomster, beträffande vilka ordningsföreskrifter ansetts *dels* icke för närvarande påkallade, *dels* böra meddelas, i den mån så visade sig behöfligt, genom särskilda i annat sammanhang givna bestämmelser.

De sammankomster, som sålunda skulle undantagas, voro:

- 1) enskilda sammankomster;
- 2) i lag påbjudna sammankomster, såsom kommunalstämma, valförrättning o. d.;
- 3) sammankomster för övervarande av offentliga nöjestillställningar;
- 4) sammankomster för andaktsövning, d. v. s. sammankomster med stöd av den religiösa församlingsfriheten;
- 5) sammankomster för åhörande av föreläsning vid läroanstalt, vetenskaplig institution eller annan dylik inrättning;
- 6) vissa sammankomster, beträffande vilka finnas särskilda stadganden rörande krigsmans rätt att deltaga däri.

Allmän
sammankomst.

Den föreslagna lagen om församlingsrättens utövande skulle alltså gälla endast vissa slag av *allmänna sammankomster*, varmed enligt förslaget skulle förstås sammankomst, till vilken allmänheten mot erläggande av avgift eller utan sådan ägde tillträde.

Vad angår *det närmare innehållet av de föreskrifter*, som föreslogos *beträffande* sådana *allmänna sammankomster*, varå lagen om församlingsrättens utövande skulle äga tillämpning, anförde *de sakkunniga*, att dessa föreskrifter givetvis icke avsåge att göra några inskränkningar i församlingsrätten ur synpunkter, som endast berörde denna rätt. De åsyftade uteslutande att reglera sådana fall, då kollision uppstode mellan intresset att skydda församlingsrätten å ena sidan och annat offentligträttsligt intresse å andra sidan. De sistnämnda intressen, som därvid komme i fråga, vore huvudsakligen *dels* att eventuellt förekommande lagstridigt förfarande beivrades och, i den mån svensk rätt så medgäve, förebyggdes, *dels* att allmän ordning och säkerhet upprätthöllles.

Anmälan
eller tillstånd.

Med avseende å frågan, huruvida nu i ordningsstadgan §§ 13 och 30 förekommande bestämmelser om anmälan, respektive tillstånd såsom villkor för rätt att anordna vissa tillställningar borde bibehållas, föreslogo *de sakkunniga*, att för allmän sammankomst inomhus anmälan och för allmän sammankomst *utomhus*

tillstånd skulle erfordras, så framt sammankomsten anordnades i *stad* eller *annan ort, där ordningsstadgan för rikets städer ägde tillämpning*, men att däremot, om sammankomsten anordnades annorstädes, anmälan eller tillstånd icke skulle erfordras.

Såsom skäl för att dessa bestämmelser icke utsträckts att gälla jämväl ort, där ordningsstadgan icke ägde tillämpning, anförde de sakkunniga, att det låge i öppen dag, att intresset av den allmänna ordningens och säkerhetens skyddande vore starkare framträdande i stad än på landet; och, vad landsbygden anginge, tillkomme även, på grund av större avstånd o. d., praktiska svårigheter att på förhand anmäla varje sammankomst.

Reservanten Holmdahl ansåg den skillnad mellan stad och land, som de sakkunnigas förslag i förevarande avseende bibehöll från gällande bestämmelser, icke böra upprätthållas i en ny lag.

Syftet med anmälan om sammankomsts hållande eller ansökan om tillstånd därtill vore, framhöll reservanten, att bereda vederbörande myndighet möjlighet att förebygga uppenbart olagliga sammankomsters hållande och att övervaka, att allmän säkerhet och ordning bland mötesdeltagarna iakttoges. Samma skäl, som krävde anmälnings- och ansökningsplikt beträffande allmänna sammankomster i stad, talade också för att denna plikt utsträcktes att gälla jämväl sammankomster, som anordnades å landsbygden. I samma mån industrien sökt sig ut till landsbygden, hade kring de industriella anläggningarna uppvuxit stadsliknande samhällen, dit numera sammankomster för behandling av politiska och sociala frågor i stor utsträckning förlades.

I de avgivna utlåtandena över de sakkunnigas förslag uttalade sig ett övervägande antal myndigheter till förmån för enhetlig lagstiftning för hela riket i nu ifrågasatt avseende.

Yttranden i fråga om anmälan eller tillstånd.

I reservantens yttrande i denna del instämde, förutom myndigheter, som helt eller i allt väsentligt biträdde hans reservation, länsstyrelserna i *Stockholms*, *Kronobergs*, *Gotlands* och *Kristianstads län*.

Justitiekanslersämbetet erinrade, att, därest meningen vore, att anmälan eller tillstånd icke skulle erfordras för allmän sammankomst å landet — en negativitet, för vilken icke förebragts någon närmare motivering — en uttrycklig bestämmelse därom i lagen torde vara påkallad.

Överståthållarämbetet instämde i yttrande av polismästaren i Stockholm, som ansåg förhållandena även på landsbygden böra regleras. Ökat behov av bestämmelser i detta hänseende föreläge även på landsbygden. Antagligt vore, att den föreslagna skillnaden mellan stad och landsbygd skulle komma att medföra olägenheter särskilt beträffande allmänna sammankomster utomhus i omedelbart grannskap till en stads område.

Länsstyrelsen i *Uppsala län* anmärkte, att man enligt de sakkunnigas förslag hade att för landsbygden i allmänhet räkna med frånvaro av alla i förväg inskränkande bestämmelser, oaktat möjligheten att undertrycka yppade oordningar där vore vida mindre än i stad. De praktiska svårigheterna med anmälan vore icke övervinneliga. I alla händelser vore det lättare att göra anmälan än för ordningsmaktens representant att begagna sin rätt att närvara vid allmän sammankomst, varom han ej ens ägde förvänta underrättelse, eller att, sedan olagligheter uppstått, i tid komma till platsen för att stävja desamma. Vidare erinrade länsstyrelsen, att giltighetsområdet för stadgandena i förevarande avseenden enligt förslaget bleve beroende av administrativ prov-

ning på ett sätt, som syntes mindre väl överensstämma med den av de sakkunniga valda utgångspunkten. Enligt de sakkunnigas förslag komme vidare de områden, där allenast § 13 i ordningsstadgan förklarats tillämplig, att vara undandragna tillämpning av ifrågavarande bestämmelser, oaktat för sådana områden hittills i avseende å allmänna sammankomster gällt detsamma som för stad. Slutligen erinrade länsstyrelsen i detta sammanhang, hurusom det funnes områden (§ 30 i ordningsstadgan) där för nöjestillställningar men icke för andra sammankomster erfordrades anmälan eller tillstånd, vilket vore så mycket betänkligare som svårighet i vissa fall kunde uppstå att avgöra, huruvida en sammankomst utgjorde en nöjestillställning eller hölles med stöd av församlingsfriheten. Skulle man, såsom de sakkunniga föreslagit, låta den yttre formen ensam bliva avgörande, komme det att bliva mycket lätt att kringgå ordningsstadgans föreskrifter, liksom även kommunala förbud mot vissa nöjestillställningar.

Länsstyrelsen i *Jönköpings län* förordade, att skyldigheten att göra anmälan om, respektive begära tillstånd till sammankomst utsträcktes att gälla även landsbygden. Sammankomster, lika talrikt besökta som i stad, plägade förekomma å landsbygden, och oordningar, vilka påkallade myndighets ingripande, vore där icke uteslutna.

Länsstyrelsen i *Malmöhus län*: Visserligen erfordrades för närvarande varken anmälan eller tillstånd för landsbygden, men det kunde ifrågasättas, huruvida icke utvecklingen och erfarenheten ådagalagt, att detta vore en brist, som icke främjade allmän ordning och säkerhet. Länsstyrelsen funne det högst otillfredsställande, om i den blivande lagen icke inrymdes föreskrifter angående anmälningsplikt eller skyldighet att begära tillstånd för sammankomst å den egentliga landsbygden. Därjämte ifrågasatte länsstyrelsen, huruvida icke tillstånd borde fordras även för sammankomster inomhus, då sådana kunde innebära samhällsfarliga stämplingar i vida högre grad än sammankomster utomhus.

Länsstyrelsen i *Göteborgs och Bohus län*: Erfarenheten syntes till fullo giva stöd för den uppfattningen, att för landsbygden i dess helhet föreläge ett verkligt behov av införande av anmälnings- eller ansökningsplikt rörande allmänna sammankomster. Numera förekomme allmänna sammankomster i rätt stor utsträckning på landsbygden även å orter, där ordningsstadgan icke ägde tillämpning. Även beträffande dessa sammankomster syntes det för rätts-säkerhetens skyddande vara av synnerligen stor vikt, att åt polismyndigheten bereddes möjlighet att förhindra hållande av olagliga sammankomster samt att tillse, att allmän ordning och säkerhet icke äventyrades.

Länsstyrelsen i *Örebro län* ansåg det ovillkorligen nödigt, att bestämmelser meddelades, som gäve myndigheterna tillfälle att övervaka ifrågavarande förhållanden även å landsbygden. Förhållandena å landsbygden vore numera mångstädes sådana, att anledning icke förefunnes att vidare upprätthålla en olikartad lagstiftning i ifrågavarande avseende mellan stad och landsbygd. Framför allt skulle dock de föreslagna föreskrifterna ifråga om stad säkerligen komma att bliva ganska illusoriska, om landsbygden undantoges från lagens tillämpning, enär sammankomster, som kanske mest krävde övervakande, helt säkert komme att förläggas utom ort, där lagen komme att gälla.

Länsstyrelsen i *Västmanlands län* ansåg även landsbygdens församlingsliv böra falla under lagen. Stora industrier och stadsliknande anläggningar växte i våra dagar över allt på landsbygden upp med stor hastighet, en utveckling, som icke syntes komma att avstanna utan tvärtom kraftigt fortskrida. Med våra dagars snabba kommunikationsmöjligheter syntes framställningarna kunna befordras och behandlas med tillbörlig snabbhet.

Länsstyrelsen i *Kopparbergs län*: En så samhällsviktig angelägenhet som församlingsrätten syntes böra ordnas efter för hela riket enhetliga linjer, därest ej alldeles särskilda och tungt vägande skäl påkallade ett motsatt förfarande. Sådana skäl hade enligt länsstyrelsens mening ej anförts. Lagens tillämpning å landsbygden vore ett allmänt intresse. Med de utvecklade postförbindelser, som landet numera erhållit och som årligen allt vidare utsträcktes, kunde svårigheterna för anmälningspliktens fullgörande ej sägas vara oöverkomliga, och allra minst kunde detta sägas vara fallet i de mera tätt bebodda delar av landsbygden, där församlingsrättens utövande väl i huvudsak syntes ifrågakomma. Dit hörde exempelvis sådana platser, där genom industriella anläggningar, såsom sågverksdistrikten i Norrland och åtskilliga brukssamhällen i mellersta delarna av landet, en tätare bebyggelse uppstått, vidare de större byarna och kyrkoplatserna m. m. Vad mera avlägset liggande och glesare bebodda trakter anginge, syntes frågan om avhållande av sammanträde, som fölle under lagens bestämmelser, av helt naturliga skäl ej uppkomma så plötsligt, att vederbörande ej medhulle den föreskrivna anmälningspliktens fullgörande.

Länsstyrelsen i *Gävleborgs län* erinrade, hurusom inom riket uppstått ett flertal stora industrisamhällen, för vilka ordningsstadgan för rikets städer ej vore gällande. Det kunde knappast med fog göras gällande, att intresset av den allmänna ordningens och säkerhetens skyddande skulle vara mindre i dylika samhällen än i våra många små städer med vida mindre befolkning. De praktiska svårigheterna syntes i allt väsentligt bliva undanröjda därigenom, att anmälan eller ansökan om tillstånd finge insändas med posten. Länsstyrelsen anslöte sig därför till reservanten Holmdahls särskilda mening.

Länsstyrelsen i *Västernorrlands län*: Det offentligträttsliga intresset att förebygga eller beivra lagstridigt förfarande vid allmän sammankomst kunde knappast för landsbygdens del, åtminstone icke under vissa omständigheter, anses mindre viktigt än för städer och stadslänkande orter. Styrkan hos intresset att å landsbygden skydda allmän ordning och säkerhet under numera förekommande förhållanden vore ej sällan sådan, att detta intresse ej stode mycket tillbaka för motsvarande intresse i åtminstone en del smärre städer. Länsstyrelsen erinrade därefter, till angivande av omständigheter av den art, länsstyrelsen antytt, hurusom i den ångermanländska (nedre) Ådalen ett betydande antal industriella anläggningar med lätta samfärdsleder sinsemellan vore belägna. Å olika platser förefunnes grupper av personer, som mera tillfälligt ägnat sig åt där förekommande arbetsgrenar, och ej minst bland sådana grupper förefunnes bestämda inslag av yngre, mera omogna och lättledda element, vilka ej hunnit »slå rot» i bygden. Det vore förstaeligt, att vid antydda omständigheter befolkningen skulle på olika punkter förete en mera markerad lätttrörlighet och tillgänglighet för påverkan. Erfarenheter föreläge ock därom, huru lätt och snabbt betydande folksamlingar — flera tusental personer — kunde sammankomma till olika platser inom området ifråga. Icke för någon del av detta område hade ortsförhållandena ansetts böra föranleda förordnande om tillämplighet av ordningsstadgan för rikets städer. Emellertid föreläge här samma skäl för anmälan, respektive tillstånd för allmän sammankomst som i fråga om ett flertal städer inom vårt land. Enligt länsstyrelsens mening förläge sålunda beaktansvärda skäl för en utsträckning till landsbygden av skyldigheten att anmäla, respektive avvakta tillstånd till allmän sammankomst. Skulle emellertid övervägande betänkligheter göra sig gällande mot en dylik utsträckning till landsbygden i allmänhet, hölle länsstyrelsen före, att den föreskrift kunde införas, att vad som skulle gälla om ort, där ordningsstadgan ägde tillämpning, också komme att gälla eller kunde bringas att gälla

jämväl annat område, med avseende vara förhållanden av antydd art förefunnas i mera utpräglad grad.

Med huvudsaklig anslutning till de sakkunnigas förslag framställde följande länsstyrelser vissa erinringar.

Länsstyrelsen i *Blekinge län* ansåg, att ordningsmakten på landsbygden borde åtminstone erhålla kännedom om sådana sammankomster, som företrädesvis kunde vara ägnade att leda till för ordningen störande uppträden, nämligen friluftsmöten och demonstrationer. För dylika borde stadgas anmälningssplikt.

Länsstyrelsen i *Jämtlands län* ansåg bestämmelserna om anmälan och tillstånd lämpligen kunna begränsas till stad eller annan ort, där ordningsstadgan gällde; dock ansåg länsstyrelsen myndighet böra tilläggas rätt att i fråga om allmänna sammankomster å landsbygden meddela förhållningsregler med avseende å ordning och säkerhet.

Länsstyrelsen i *Västerbottens län* hemställde om den ändring i de sakkunnigas förslag, att med stad likställdes municipalsamhälle eller annan ort, som vederbörande länsstyrelse i här ifrågavarande avseende förklarar skola likställas med stad. Härigenom kunde skyldighet att anmäla, respektive söka tillstånd till allmän sammankomst införas för sådana municipalsamhällen, stations-samhällen, större brukssamhällen o. s. v., för vilka ordningsstadgan icke gällde, varemot den s. k. rena landsbygden, där förhållandena vore sådana, att en anmälan eller ett tillståndssökande beträffande sammankomster kunde bereda vissa praktiska svårigheter, icke skulle komma under lagens tillämpning. I allt fall borde, om bestämmelserna icke utsträcktes till landsbygden, i lagen uttryckligen utsägas, att anmälan eller tillstånd icke erfordrades å andra än i lagförslaget angivna orter.

Länsstyrelsen i *Skaraborgs län* fann mot förslaget intet att erinra och tillstyrkte, att detsamma måtte läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

4. Justitiedepartementets förslag.

Enligt justitiedepartementets förslag skulle anmälan om allmän sammankomst inomhus icke erfordras, vare sig sammankomsten ägde rum å ort, där ordningsstadgan för rikets städer ägde tillämpning, eller å annan ort. Där emot skulle enligt departementets förslag (2 §) skyldighet att söka tillstånd till allmän sammankomst, som hölles å allmän plats utomhus, eller till demonstrationståg utsträckas att gälla icke endast i stad eller å annan ort, där ordningsstadgan ägde tillämpning, såsom av de sakkunniga föreslagits, utan jämväl å ort, där § 13 i samma stadga ägde tillämpning. Därjämte föreslog justitiedepartementet under 3 § ett nytt stadgande av innehåll, att länsstyrelse ägde, där omständigheterna därtill föranledde, förordna, att vad i 2 § stadgades skulle äga tillämpning jämväl för annan ort än i samma paragraf sägs, att dylikt förordnande skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse, samt att utan hinder härav länsstyrelsen ägde föreskriva, att förordnandet skulle i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut lända till efterrättelse.

Yttranden häröfver.

I de över justitiedepartementets förslag avgivna yttranden, i vilka nu ifrågavarande spörsmål upptogs till behandling, avstyrktes emellertid departementets förslag.

Poliskammaren i Norrköping biträdde Holmdahls reservation. Det nya stadgandet i 3 § av departementets förslag kunde icke råda bot på de missför-

hållanden, vilka kunde bliva en följd av att skillnaden mellan land och stad principiellt bibehölles.

Magistraten i Örebro ansåg det näppeligen hållbart med en skillnad mellan landsbygd och stad i förevarande avseende, då skillnad dem emellan i snart sagt alla andra hänseenden, måhända snart nog även i domstolsväg bortföle. Egendomligt föreföle det också, att tillstånd skulle erfordras för allmän sammankomst å ett stadsområde, men att den utan tillstånd skulle kunna hållas ett steg därutanför. Grunden för bestämmelsen om tillstånd — skyddande av allmän ordning och säkerhet — vore ju för alla platser densamma, och intresset därför gjorde sig gällande i lika hög grad för landsbygden som i stad. 2 § i departementets förslag borde därför avse även landsbygden och 3 § bortfalla.

Magistraten i Karlskrona: Den anordning, som det föreslagna stadgandet i 3 § innebure, skulle snart nog visa sig ineffektiv. Man kunde nämligen förutse, att, om ansöknings- och anmälningsplikten icke utsträcktes till landsbygden, allmänna sammankomster, avsedda för invånare i städer och andra orter, där lagen komme att gälla, i stor utsträckning komme att förläggas utom städernas och dylika orters områden men i omedelbar närhet av desamma, särskilt då man ville undgå kontroll från vederbörande myndighets sida. I sådan händelse komme de stadganden till förekommande av olagligheter och oordningar å allmänna sammankomster, som lagförslaget innehölle, att bliva i hög grad illusoriska.

Bland offentliga tillställningar, för vilkas anordnande allmän väg eller allmän plats plägat tagas i anspråk, hava demonstrationstågen ur såväl allmänpolitisk som författningsteknisk synpunkt tilldragit sig särskild uppmärksamhet. Rätten till anordnande av sådana tillställningar är å den egentliga landsbygden för närvarande, såsom redan förut framhållits, icke underkastad inskränkning eller villkor av någon allmän i ämnet gällande författning. Varken anmälan eller än mindre tillstånd erfordras sålunda för närvarande inom sådan del av riket för rätten att för en dylik tillställning taga i anspråk allmän väg eller allmän plats. Däremot hava demonstrationståg, som anordnas i stad liksom å ort, varest antingen ordningsstadgan i sin helhet eller hela dess § 13 är att tillämpa, ansetts hänförliga under sådana offentliga tillställningar å gata, torg, allmän plats etc., vilka jämlikt andra stycket av § 13 icke må anordnas utan polismyndighetens tillstånd. Jämväl ur andra synpunkter kan å dylik ort § 13 bliva att tillämpa på en tillställning av ifrågavarande slag, t. ex. på grund av därvid hållet föredrag m. m. Orter av sistnämnda beskaffenhet äro emellertid, såsom nyss framhållits, förutom städer och köpingar, endast sådana municipalsamhällen, där ordningsstadgan är att tillämpa, och sådana invid eller i närheten av stad belägna områden, å vilka § 13 i ordningsstadgan förklarats tillämplig i den ordning, som angives i § 30 i nämnda stadga.

Förslag till en närmare rättslig reglering av rätten att anordna tillställningar av nu ifrågavarande slag hava vid olika tillfällen och i skilda syften framställts.

I motioner, som vid riksdagarna åren 1914 och 1916 väcktes angående skydd för församlingsrätten, hemställdes, att i grundlagsstadgande skulle under församlingsrätten inbegripas jämväl rättigheten för svenska medborgare att »ge-

B. I vad avser reglerande av den s. k. demonstrationsrätten.

1. Riksdagen före sakkunnigbetänkandet.

nom offentliga demonstrationståg under lagliga former giva uttryck för sina uppfattningar i allmänna angelägenheter».

1914 års konstitutionsutskott yttrade sig icke om demonstrationsrätten och medtog ej heller i sitt förslag till grundlagsstadgande det uttryckliga stadgande härom, som i motionen föreslagits. 1916 års konstitutionsutskott gjorde icke någon formulering av grundlagsstadgande i ämnet utan hemställde, att detta måtte överlämnas åt Kungl. Maj:t. Emellertid hade tidigare — vid 1911 års riksdag — konstitutionsutskottet yttrat, att den s. k. demonstrationsrätten vore ett från församlingsrätten skilt begrepp, som ej innefattades i den i 10 kap. 15 § strafflagen omförmälda rätten för menighet att sammankomma.

2. 1918 års
sakkunniga.

De sakkunnigas förslag till ändring av § 86 regeringsformen avsåg att under grundlagsstadgandets skydd inrymma även demonstrationsrätten; och enligt de sakkunnigas förslag till lag om församlingsrättens utövande skulle beträffande s. k. demonstrationståg i tillämpliga delar gälla vad i lagen stadgades om allmän sammankomst utomhus.

Yttranden
över sakkun-
nigbetänkan-
det.

I denna del anfördes i de avgivna utlåtandena bland annat:

Polismästaren i Stockholm, vilkens yttrande *överståhållarämbetet* åberopade, ansåg det icke vara möjligt att låta den grundlagsskyddade församlingsfriheten omfatta även demonstrationsrätten, åtminstone icke utan avskiljande därifrån av vissa slag av demonstrationer. Lämpligast syntes vara, att hela demonstrationsrätten behandlades för sig med tillämpning av andra regler än dem, som vore avsedda för skyddande av församlingsfriheten. Polismästaren ifrågasatte, huruvida det icke kunde anses både principiellt riktigt och även av praktiska hänsyn lämpligt, att demonstrationsrätten såsom hittills reglerades genom administrativa ordningsföreskrifter. Principiellt sett vore ju demonstrationsrätten av väsentligt annan natur än församlingsrätten i egentlig mening, för vilken yttrandefriheten eller det talade ordet väl vore att anse såsom det väsentliga. Det syntes vara lämpligare att för demonstrationståg och dylikt liksom för andra processioner giva bestämmelser i en administrativ författning, som lättare kunde ändras efter utvecklingens behov.

Länsstyrelsen i *Kronobergs län* förmäde sig icke kunna godkänna de sakkunnigas uppfattning, att församlingsrätten inneslöte även den s. k. demonstrationsrätten. Församlingsfriheten omfattade rätten för menighet att sammankomma för åhörande av föredrag, för överläggning och för fattande av beslut; men vore det fråga om att genom verkställighetsåtgärder av ena eller andra slaget sätta i verket en sålunda eller annorledes beslutad opinionsyttring, syntes sådana åtgärder väl snarast falla inom petitions- eller besvärsträttens område. Rent praktiska hänsyn syntes göra det nödigt att icke inskränka den befogenhet, polismyndigheterna för närvarande ägde med avseende å demonstrationsrättens utövning, och att låta denna rätt fortfarande regleras genom bestämmelser, meddelade i administrativ väg.

Länsstyrelsen i *Gävleborgs län*: För rätten att anordna demonstrationståg borde gälla strängare bestämmelser än för anordnandet av sammankomster i det fria. I fråga om befogenheten att förbjuda dylika tåg syntes hänsyn böra tagas jämväl till andra synpunkter än ändamålets laglighet och allmän ordnings upprätthållande, såsom t. ex. till myndigheters rätt att vid fattande av sina beslut vara fredade från direkta yttre påtryckningar, hänsyn till främmande lands intressen m. m.

Såsom redan i det föregående antytts, erfordras enligt gällande stadgande i § 13 i ordningsstadgan för tillställningar på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, polismyndighetens tillstånd, varemot anmälan är tillfyllest för tillställning inomhus eller under bar himmel å ställe, till vilket allmänheten icke eljest har obehindrat tillträde. De sakkunnigas förslag innebar i denna del en skärpning av gällande bestämmelser, i det att, såsom redan nämnts, tillstånd skulle erfordras för allmän sammankomst utomhus, vare sig den ägde rum å allmän eller enskild plats, varemot för sammankomst inomhus anmälan skulle vara tillfyllest. Det hade, anförde de sakkunniga, i praktiken visat sig vara svårt att göra en bestämd skillnad mellan enskild och allmän plats enligt de i § 13 i ordningsstadgan angivna grunderna, och det syntes därför vara praktiskt lämpligare att draga gränsen mellan sammankomster utomhus och sådana inomhus, oavsett om platsen vore enskilt område eller icke.

Särskild fråga om allmän sammankomst eller demonstrationståg å enskild plats utomhus.

Justitiedepartementets förslag innebar i denna del den ändringen, att för allmän sammankomst utomhus tillstånd skulle erfordras endast så framt den anordnades å allmän plats. Då enligt departementets förslag anmälningsskyldigheten helt och hållet borttagits, erfordrades alltså för allmän sammankomst å enskild plats utomhus varken anmälan eller tillstånd.

I yttrandena över departementets förslag berördes denna punkt särskilt av vissa myndigheter; men då för närvarande icke åsyftas någon ändring av gällande rätt i enlighet med vare sig de sakkunnigas eller justitiedepartementets förslag, lämnas innehållet i dessa yttranden därhän.

I en vid 1926 års riksdag väckt motion i första kammaren, nr 15, anfördes, att den bestämmelse i § 13 i ordningsstadgan, enligt vilken i stad allmän tillställning på gata, torg eller annan allmän plats icke finge anordnas utan polismyndighetens tillstånd, ansåges tillämplig å anordnande av demonstrationståg å allmän plats inom stads område. Däremot funnes icke någon motsvarande föreskrift på landsbygden. Förhållandena å stora delar av landsbygden vore emellertid numera tämligen lika med dem i städerna. I närheten av många städer funnes stora områden, där samma behov av ordningsföreskrifter föreläge som för själva stadsområdena, och även på rena landsbygden hade det under senare tider esomoftast förekommit, att stora demonstrationståg med hundratal deltagare anordnats, vilka tillställningar i vidsträckt omfattning lett till störande av den allmänna ordningen. Detta hade kunnat ske utan något tillstånd av eller ens underrättelse till polismyndigheterna. Numera syntes även på landsbygden hänsyn till den allmänna ordningen kräva, att sådana demonstrationståg icke finge anordnas utan tillstånd av polismyndigheten. På grund härav föreslog motionären, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, enligt vilka demonstrationståg och därmed jämförliga tillställningar icke finge äga rum å allmän plats å landsbygden utan tillstånd av polismyndigheten vid äventyr av böter.

3. Riksdagen efter sakkunnigbetänkandet.

I anledning av motionen infortrade *första kammarens första tillfälliga utskott*, till vilket motionen hänvisats, i vederbörlig ordning yttranden från samtliga länsstyrelser. För egen del anförde utskottet (utl. nr 4) efter att hava erinrat om bestämmelserna i §§ 13 och 30 ordningsstadgan samt 7 och 74 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet följande.

Ehuru sålunda redan nu vissa medel stå till buds för vinnande av motionens syfte, har det övervägande antalet länsstyrelser tillstyrkt åtgärder i motionens riktning. En del av dessa hava dock ansett det tillfyllest att i fråga om tillställningar av ifrågavarande slag stadga endast anmälningsskyldighet till polismyndigheten. Såsom skäl för sitt tillstyrkande hava länsstyrelserna därvid i allmänhet anfört, att de tillstyrkta åtgärderna vore av värde för upprätthållande av ordning och säkerhet på landsbygden, varjämte av en del länsstyrelser framhållits, att tillställningar av ifrågavarande slag ofta nog kunde bli hinderliga för samfärdseln å de allmänna vägarna, vilken i följd av automobilväsendets utveckling numera allestädes vore synnerligen livlig.

Beträffande det sätt, på vilket motionens syfte skulle kunna förverkligas, hava de flesta länsstyrelserna icke lämnat några direkta anvisningar. Några av dem ha emellertid uttalat sig för att 2 mom. av § 30 i ordningsstadgan för rikets städer måtte sålunda ändras, att länsstyrelsen skulle äga förordna om tillämpning av stadgans § 13 även för område å den egentliga landsbygden. En av länsstyrelserna synes däremot ha ansett, att från ordningsstadgan för rikets städer fristående bestämmelser vore erforderliga. Slutligen har från vissa länsstyrelser gjorts gällande, att bestämmelser angående tillställningar av ifrågavarande slag lämpligen skulle kunna intagas i den s. k. vägtrafikstadgan.

Det bör vidare erinras, att några länsstyrelser avstyrkt vidtagande av i motionen föreslagna åtgärder. Sålunda har länsstyrelsen i Hallands län ansett någon anledning till åtgärder icke föreligga. Länsstyrelsen i Örebro län har ifrågasatt, att det föreliggande spörsmålet borde upptagas till prövning först i samband med en allmän ordningsstadga för rikets landsbygd och länsstyrelsen i Västerbottens län har anfört, att man borde avvakta verkningarna av den nya polislagstiftningen, varigenom polisbevakningen på landsbygden erhållit större effektivitet än tillförne.

Av länsstyrelsernas utlåtanden synes det framgå, att det är önskvärt, att polismyndigheten beredes större möjligheter i fråga om övervakande av allmän ordning och trafik vid demonstrationståg och därmed jämförliga tillställningar på allmän plats å landsbygden. Utskottet anser sig i anledning härav böra tillstyrka vidtagande av åtgärder i motionens syfte, varvid utskottet dock framhåller, att såsom villkor för avhållande av tillställning av ifrågavarande slag bör fordras allenast skyldighet att i god tid förut göra anmälan hos polismyndigheten. Utskottet förutsätter härvid, att motionens uttryck »därmed jämförliga tillställningar» avser alla tillställningar, som föranleda större folksamlingar och att med allmän plats avses plats, varom förmåles i 11 kap. 15 § strafflagen, d. v. s. väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för den allmänna samfärdseln eller eljest allmänneligen befares eller där allmän marknad eller auktion hålles.

Huruvida den bestämmelse, som sålunda av utskottet förordats, bör komma till stånd genom en fristående författning, avsedd att tillämpas på de områden av landsbygden, där ordningsstadgan för rikets städer eller dess § 13 icke är gällande, eller lämpligen kan inarbetas i annan författning, därom anser sig utskottet icke böra meddela några anvisningar.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, enligt vilka demonstrationståg och därmed jämförliga tillställningar icke finge äga rum på allmän plats på landsbygden utan föregående anmälan till polismyndigheten.

Vid utskottets utlåtande var fogad en så lydande av tre ledamöter avgiven *reservation*:

»Då av den i ärendet förebragta utredningen torde framgå, att något behov av skärpta föreskrifter i de uti motionen berörda hänseenden i allmänhet icke anses föreligga och då enligt vår mening av motionären inga särskilda omständigheter angivits, som påkalla en speciallagstiftning av i motionen tänkt art, anse vi, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.»

Utskottets hemställan bifölls av *första kammaren* med 48 röster mot 47. *Andra kammaren* hänvisade, efter att hava erhållit del av första kammarens beslut, ärendet till sitt *tredje tillfälliga utskott*, som med anledning därav i utlåtande, nr 5, anförde:

Av länsstyrelsernas utlåtanden framgår, att 9 länsstyrelser ansett ett bestämt behov föreligga för lagstiftning i ämnet, medan 13 stycken ej ansett något större behov förefinnas och 2 förklarar, att intet behov av lagstiftning kunnat påvisas. Då det gällt att taga ställning till motionen ha med olika motiveringar 9 länsstyrelser tillstyrkt bifall till densamma, medan ytterligare 9 förordat andra åtgärder av olika slag, i de flesta fall anmälan till polismyndighet. 3 länsstyrelser ha förordat undersökning och 3 ha avstyrkt.

En närmare granskning av de utlåtanden, som tillstyrka en skärpning av lagstiftningen på det område, varom det här är fråga, visar, att den motivering, som dessa utlåtanden på ett enda undantag när upptaga, icke bygger på några konkreta fall. Det torde också förhålla sig så, enligt vad utskottet har sig bekant, att det under de senare åren endast i rena undantagsfall förekommit, att tillställningar av den art, som motionen avser, vållat störningar i den allmänna ordningen.

I likhet med vissa länsstyrelser vill utskottet påpeka, att ordningsstadgans för rikets städer § 13 kan utsträckas att gälla även för område invid eller i närheten av stad. Då därtill kommer, att varje landskommun enligt förordningen om kommunalstyrelse på landet § 7 har rätt att i särskild ordningsstadga upptaga anmälningsplikt av ifrågavarande slag, föreligger för utskottet ingen anledning att tillstyrka ett biträdande av första kammarens beslut. Visserligen skall dylik ordningsföreskrift för sin giltighet fastställas av Konungens befallningshavande inom länet, men det är att förutsätta att, där behov påkallar sådan ordningsföreskrift, ingen svårighet lär föreligga att vinna fastställelse å densamma.

Utskottet hemställde alltså, att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Fyra av utskottets ledamöter förenade sig om en *reservation*, vari under hänvisning huvudsakligen till den motivering, som av första kammarens första tillfälliga utskott anförts, hemställdes, att andra kammaren ville besluta i likhet med första kammaren.

Länsstyrelsernas av utskottet åberopade yttranden finnas såsom bilagor fogade vid deras utlåtanden; och hänvisas i detta avseende till riksdagstrycket.

Vid ärendets behandling i *andra kammaren* beslöt denna bifalla utskottets hemställan, till följd varav frågan förföll.

Yttrande
och förslag
i 1932 års
utredning.

Efter en redogörelse av nu angivna innehåll för vad i ärendet tidigare förekommit framlades i 1932 års utredning följande yttrande och förslag:

Den nu föreliggande frågan angående rätt att för offentliga tillställningar å landsbygden förfoga över allmän väg eller allmän plats har, såsom av det föregående framgår, redan förut i annat sammanhang bragts under offentlig diskussion. Dels har den nämligen såsom en detalj ingått i frågan om fullständig lagstiftning angående församlingsrätten, dels har den bragts under omprövning i samband med en ifrågasatt reglering av rätten att anordna demonstrationståg å landsbygden.

Den inbördes gemenskap, samtliga dessa frågor äga, kan tydligen giva anledning ifrågasätta, huruvida förstnämnda fråga lämpligen bör i detta sammanhang självständigt upptagas till prövning. Mot ett dylikt förfarande kan nämligen erinras antingen, å ena sidan, att frågan står i sådant sammanhang med övriga frågor om församlingsrätt, att den icke bör upptagas annat än i samband med en fullständig lagstiftning i detta ämne, eller, å andra sidan, att den är allför omfattande för att icke till en början böra regleras endast i vissa delar, exempelvis i fråga om demonstrationsrätten, innan den i nu föreliggande utsträckning upptages till behandling.

Vidkommande det första av dessa alternativ må erinras, att en fullständig lagstiftning angående församlingsrätten, såvitt av det föreliggande förslaget i detta ämne framgår, avser att fastställa omfattningen av denna rätt, regler och villkor för dess utövande samt garantier mot intrång i densamma och sålunda till omfattning och syfte väsentligen avviker från den nu ifrågasatta bestämmelsen, som har till syfte allenast att fastställa, huruvida och under vilka villkor allmän väg eller plats må å landsbygden tagas i anspråk för offentliga tillställningar. Samma fråga har, såvitt stad angår, upptagits till självständig behandling, och någon anledning till att man icke, i vad avser landsbygden, skulle kunna förfara på samma sätt torde icke föreligga. Erinras må jämväl, att rätten att förfoga över allmän väg eller allmän plats ur trafiksynpunkt reglerats genom den i administrativ ordning utfärdade vägtrafikstadgan; en reglering av samma rätt ur ordningssynpunkt torde därför jämväl lämpligen kunna ske genom en i samma ordning utfärdad författning. För vinnandet av praktiskt resultat i den nu föreliggande frågan skulle det givetvis vara till stor olägenhet att göra densamma beroende av utgången av samtliga andra i en lagstiftning angående församlingsrätten inneslutna frågor, med vilka den icke har något nödvändigt inre sammanhang. Å andra sidan synes emellertid en lösning av samma fråga i nu förevarande ordning kunna i sin mån bidra till lösningen av motsvarande spørsmål vid en reglering av församlingsrätten.

Än mindre torde det få anses erforderligt att först upptaga den del av frågan, som avser allenast demonstrationsrätt, innan en lösning av det nu föreliggande ärendet i nyss angiven omfattning sökes. Att i lagstiftningen uppställa särskilda regler för demonstrationståg å landsbygden, så att rätten till anordnande av sådana skulle ställas under strängare bestämmelser än som gälla beträffande andra offentliga tillställningar å allmän väg eller allmän plats, torde icke nu kunna ifrågasättas, detta redan på den grund att det skulle innebära en allt för stor avvikelse från motsvarande lagstiftning beträffande stad.

Vidkommande omfånget av de regler, som i detta sammanhang böra uppställas, har under nyss omförmälda förarbeten ifrågasatts, att dessa regler skulle bli gällande icke allenast för offentliga tillställningar å allmän väg eller

allmän plats utan även för motsvarande tillställningar å enskilt område. Emellertid synes anledning icke föreligga att i detta sammanhang meddela mera omfattande bestämmelser än vad tillvaratagandet av de intressen, ordningsstadgan avser att skydda, kräver. Med detta syfte synes förenligt, att rätten till anordnande av offentliga tillställningar av det slag, varom nu är fråga, det vill säga i huvudsak offentliga sammankomster och demonstrationer å allmän väg eller allmän plats å landsbygden, inordnas under ordningsbestämmelser av samma innehåll som i stad. Däremot synes det vara för samma syfte främmande att i detta sammanhang ingripa mot offentliga sammankomster eller offentliga demonstrationer å enskild plats, till vilka allmänheten eljest icke har obehindrat tillträde. En bestämmelse av sistnämnda innebörd synes snarast vara avsedd att möta en fara, som skulle anses ligga i demonstrations- eller församlingsrättens utövande överhuvud taget, och innebära en principiell avvikelse från nu för stad gällande bestämmelser i ämnet.

Därest, i enlighet med vad nu anförts, omfånget av de författningsbestämmelser, som för ifrågavarande syfte böra meddelas, icke utsträcker längre än till att avse en reglering av det här angivna spörsmålet, huruvida och under vilka villkor allmän väg eller allmän plats å landsbygden må tagas i anspråk för offentliga tillställningar, uppställer sig närmast frågan, huruvida dylika tillställningar må anordnas allenast efter *tillstånd* av polismyndigheten — landsfiskalen — eller huruvida en *anmälan* hos samma myndighet bör i detta avseende vara till fyllest. Till stöd för den senare uppfattningen kan anföras, bland annat, att redan en anmälningsskyldighet, utformad i huvudsaklig överensstämmelse med bestämmelserna i ordningsstadgan, skulle komma att i jämförelse med nuvarande förhållanden innebära beaktansvärda fördelar. I den mån en dylik skyldighet fullgjordes, komme den för anordnare och deltagare i tillställning av nu ifrågavarande slag att utgöra en vägande anledning att taga densamma i anspråk allenast för befrämjande av lagliga ändamål, eftersom genom anmälningen för varje fall ordningsmaktens uppmärksamhet i förväg riktats på tillställningen och en överträdelse av lagligen gällande föreskrifter vid densamma kunde utsätta vederbörande för lagliga påföljder. Med avseende å sättet för tillställningens förlopp komme fullgörandet av en dylik anmälningsskyldighet tillika att medföra den verkan, att polismyndigheten dels erhöle befogenhet att meddela ordningsföreskrifter, som vore att iakttaga vid tillställningen, med skyldighet vid laga ansvar för vederbörande att ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse, dels ock sattes i tillfälle att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för ordningens upprätthållande. Än vidare följer, därest ordningsstadgans bestämmelser i nu ifrågavarande avseende bleve att tillämpa, att, därest en sålunda föreliggande anmälningsskyldighet åsidosattes, för varje fall tillställningens anordnare därigenom ådroge sig ansvar, ävensom att sammankomsten finge av polismyndigheten upplösas med skyldighet för alla å stället församlade att vid straffansvar på myndighetens uppmaning begiva sig därifrån.

Dessa omständigheter oaktat skulle emellertid bestämmelser av sist avsedda innebörd tydligen bliva ofullständiga så till vida, som det skulle ankomma på ordningsmakten att förordna allenast *huru* men icke *huruvida* allmän plats eller allmän väg skall stå till förfogande för nu ifrågavarande ändamål. Otivelaktigt synes dock vara, att man har att räkna med situationer, då det icke synes böra få ankomma uteslutande på deltagarna i en tillställning av nu ifrågavarande art att avgöra, huruvida för densammans anordnande allmän väg eller allmän plats skall tagas i anspråk. Till sådana situationer synas vara att hänföra icke allenast de fall, då tillställning är avsedd att äga rum för uppenbart olagligt ändamål, utan även

sådana fall som att t. ex. en inom stad förbjuden tillställning i stället förläggas till plats, belägen strax utanför stadens område, eller att tillställningen skall äga rum under sådana förhållanden, då redan dess anordnande kan innebära fara för den allmänna ordningen, eller då den är avsedd att innebära ett öppet eller förtäckt hot mot beslutande ansvariga statliga eller kommunala myndigheter. Än vidare är i nu ifrågavarande avseende att räkna med sådana fall, då tillställningen är avsedd att äga rum på plats, som är olämplig eller innebär fara, såsom t. ex. vid viktiga trafikpunkter eller å väg, som korsas av järnväg eller annan trafikled, utgör del av hamnområde m. m. Slutligen kan tillställning även vara avsedd att förläggas till uppenbart olämplig tid, såsom t. ex. till samma tidpunkt som en redan förut kungjord tillställning å samma plats i motsatt syfte eller vid tillfällena, som för anhängare av en motsatt åskådning än den, som tillställningen är avsedd att giva uttryck för, te sig såsom särskilt betydelsefulla. Att i dylika och flera liknande fall ordningsmyndigheten å landsbygden icke skulle tillerkännas annan befogenhet, än att vid mottagandet av anmälan om en tillställning av omförmälda slag meddela ordningsföreskrifter beträffande tillställningens förlopp, synes icke vara tillfyllest.

Mot en bestämmelse av innehåll, att tillställning av nu ifrågavarande slag icke må äga rum utan polismyndighetens tillstånd, kan icke med fog anmärkas, att densamma kunde innebära fara för intrång i demonstrations- eller församlingsrätten. Det må nämligen erinras, att i städer och stadsliknande samhällen en bestämmelse av motsvarande innehåll sedan länge varit gällande samt att i köpingar och municipalsamhällen, varest ordningsstadgan för rikets städer är att tillämpa, landsfiskal redan enligt nu gällande rätt har sådan befogenhet, varom nu är fråga, utan att, såvitt känt är, i någotdera fallet olägenhet av ovan omförmälda slag därigenom uppstått. Syftet med den nu föreslagna bestämmelsen är allenast att reglera den kollision mellan olika intressen, som kan bli följd av att för utövande av församlings- eller demonstrationsrätten allmän väg eller allmän plats kommer till användning; och med hänsyn till att sådana vägar och platser avse att tjäna ett flertal samhälleliga intressen torde det få anses såväl lämpligt som nödigt, att denna fråga hänskjutes till offentlig myndighets avgörande. Däremot berör förslaget överhuvud icke andra former för församlings- eller demonstrationsrättens utövande än de nyss angivna. Offentliga tillställningar utomhus på enskild väg eller enskilt område liksom offentliga tillställningar inomhus, vare sig desamma äga rum i allmän eller enskild lokal, falla sålunda icke under den föreslagna bestämmelsen. Erinras må slutligen, att landsfiskalen i sin tjänsteutövning står under offentlig tillsyn och är underkastad laga ansvar, att varje av honom i nu ifrågavarande avseende meddelat beslut kan överklagas hos länsstyrelse, mot vars beslut åter talan kan fullföljas till Kungl. Maj:t, samt att dessa förhållanden utgöra en ytterligare garanti mot missbruk av den befogenhet, som i nu ifrågavarande avseende tillämnas landsfiskal. Reell betydelse synes på grund härav icke kunna tilläggas ovan omförmälda invändning.

Ej heller synes detta vara fallet med det stundom gjorda påpekandet, att den föreslagna bestämmelsen kunde bli onödigt betungande för vederbörande att iakttaga. De intressen, man därvid avser att skydda, kunna icke vara andra än tillställningens anordnares, eftersom för varje fall en bestämmelse av ovannämnda innebörd pålägger allenast denne förpliktelse att söka tillstånd till densamma. Det är emellertid tydligt, att vilka personer eller vilka föreningar man än räknar med såsom anordnare av sådana slag av tillställningar, varom nu är fråga, kunna de tillfällen, då de avse att för tillställning taga i anspråk allmän väg eller allmän plats, icke förekomma oftare, än att

det besvär, som iakttagandet av den föreslagna bestämmelsen från deras synpunkt kan innebära, måste anses motiverat med hänsyn till de fördelar det samma från det allmännas synpunkt synes komma att medföra för ordningens upprätthållande. Med nuvarande goda kommunikationer och postförbindelser lärer ett ansökningsförfarande icke heller behöva föranleda tidsutdräkt.

Till de ur sålunda angivna sakförhållanden hämtade skälen för nyss omfördälda ståndpunkt synes även kunna läggas det förhållandet, att införandet av anmälningsskyldighet för sådana tillställningar å landsbygden, för vilkas anordnande i stad tillstånd måste sökas, skulle innebära införande av en för ordningsstadgans principer hittills främmande skillnad mellan stad och landsbygd. Olikhet mellan dessa i fråga om de bestämmelser, som gälla med avseende å ordningens upprätthållande, har hittills förelegat allenast i den mån landsbygden lämnats utan några som helst i ämnet gällande bestämmelser; men i den mån sådana bestämmelser blivit därstädes tillämpliga, hava de varit av samma innehåll i sak som beträffande stad. Iakttagandet av denna princip synes vila på den fullt riktiga uppfattningen, att olikformiga bestämmelser med avseende å ett och samma ämne icke böra utan vägande skäl förekomma för skilda delar av landet. Det kan knappast vara lämpligt, att rätten till anordnande av exempelvis ett offentligt demonstrationståg, som är avsett att över allmän väg eller gata framgå från en plats utom stadsområde till en plats inom staden eller tvärtom, skall i vad avser området inom staden vara beroende av tillstånd, under det att beträffande det förra området anmälan skall ske.

Enligt det i frågan om församlingsrätten avgivna sakkunnigförslaget borde den skillnad, som i gällande rätt föreligger mellan offentliga tillställningar å allmän väg eller annan allmän plats, å ena, samt dylika tillställningar å enskild väg eller enskilt område, å andra sidan, försvinna samt skyldighet att söka tillstånd i stället grundas på den omständigheten, att tillställningen vore avsedd att äga rum utomhus. Detta förslag har av 1918 års sakkunniga förklarats vara föranlett huvudsakligen av svårigheten att bestämma innebörden av uttrycket »allmän plats». Emellertid lärer användningen av sistnämnda uttryck knappast i detta sammanhang möta större svårigheter än vid tillämpningen av de författningsrum i övrigt, i vilka det utan påtaglig olägenhet kommit till användning. Då tillika, på grunder som ovan anförts, den omständighet, som ur rättslig synpunkt torde böra i nu förevarande avseende tillmätas avgörande betydelse, snarast synes vara den, huruvida tillställningen äger rum å allmänt eller enskilt område, synes anledning icke föreligga att avvika från den hittills tillämpade principen, enligt vilken, såvitt stad avser, skyldighet att söka tillstånd föreligger allenast beträffande tillställningar, anordnade å allmän väg eller allmän plats.

Under behandlingen i riksdagen av frågan om införande av bestämmelser beträffande demonstrationsrätten anmärktes, att en lagstiftning i ämnet vore förenad med svårigheter även ur den synpunkten, att det vore vanskligt att avgöra vad som vore att förstå med demonstrationståg. Det må med anledning härav erinras, att det för tillämpningen av de bestämmelser, som ovan förordats, förutsättes icke allenast, att den demonstration, varom fråga är, äger rum å allmän väg eller å allmän plats utan även att densamma är att inbegripa under uttrycket »offentlig tillställning». Stadgandet kan sålunda icke bliva tillämpligt å tillställningar, i vilka i princip endast en begränsad krets äger deltaga, såsom till exempel å enskilda begravningsprocessioner, å utflykter, anordnade för lärjungarna i en viss skola, o. s. v. Däremot synas tillställningar, beträffande vilka någon begränsning av nyss angivet slag med avseende å rätten att deltaga icke föreligger, vara hänförliga under nu ifråga-

varande bestämmelse, oavsett den omständigheten att såsom anordnare av tillställningen uppträda en eller flera enskilda föreningar.

Med avseende slutligen å formen för meddelande av bestämmelser av det i promemorian sålunda förordade sakliga innehållet är det uppenbarligen önskvärt, att desamma såsom innebärande att tillämpningen av vissa delar av § 13 i ordningsstadgan utsträcket jämväl till område å landsbygden, där nämnda paragraf icke förut är gällande, så nära som möjligt ansluta sig till ordningsstadgans bestämmelser.

I anslutning till vad sålunda anförts framlades i 1932 års utredning utkast till författningsbestämmelser av sådant innehåll, som i utredningen förordats. Dessa utkast, vilka i huvudsak voro av samma lydelse, som det förslag jag i det följande förordar, avsågo alltså — förutom att inordna rätten att å den egentliga landsbygden anordna maskerad, bal, lekstuga och jämförliga nöjeställningar under samma bestämmelser, som för närvarande gälla i stad — en reglering av rätten att för offentliga tillställningar å landsbygden taga i anspråk allmän väg eller allmän plats. Lämpligare än att utvidga ordningsstadgan för rikets städer med ifrågavarande, för hela landsbygden generellt gällande bestämmelser ansågs vara att upptaga dessa i en särskild författning. Därav följde emellertid viss ändring i § 30 i ordningsstadgan.

*Utlåtanden
i anledning
av 1932 års
utredning.*

Över det i 1932 års utredning framlagda förslaget hava till följd av remiss länsstyrelserna i samtliga län avgivit utlåtanden, vid vilka i vissa fall fogats yttranden jämväl av landsfogden i länet eller annan myndighet. Yttrande har tillika avgivits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund.

Beträffande principfrågan, nämligen huruvida de för städer och stadsliknande samhällen gällande bestämmelserna i nu förevarande ämne böra utsträckas att gälla jämväl för landsbygden, har av de hörda myndigheterna allenast länsstyrelsen i *Jönköpings län* givit uttryck åt den uppfattningen, att bestämmelser i dylikt syfte icke vore erforderliga. Länsstyrelsen anser nämligen polismyndighets tillstånd icke böra fordras till anordnande av demonstrationståg och därmed jämförliga tillställningar utan finner det vara tillräckligt, att anmälan om tillställningen göres i god tid före dess anordnande.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund torde anse, att ingen som helst åtgärd erfordras; styrelsen har nämligen, vad särskilt angår den nu behandlade frågan, i yttrande den 5 mars 1932 anfört i huvudsak följande:

»Att på landsbygden införa delar av ordningsstadgan för rikets städer på sätt som föreslagits medför en mängd olägenheter och kommer att förskaffa den lojala befolkningen obehag och trakasserier på grund av landsbygdens från städerna mycket olika förhållanden.

Att en gårdsägare i en stad icke kan få upplåta sin tomt för ett offentligt möte utan magistratens tillstånd, det kan vara begripligt. Tomtens lämplighet som mötesplats kan vara beroende på dess läge m. m. Därtill kommer, att invånarna i tätbebyggda samhällen äro omedelbart beroende av vad som förekommer på öppna platser, då ju detta i olika avseenden kan verka störande på omgivningen. Dylika förhållanden finnas ju inte på den glesbebyggda landsbygden. Det kommer därför för den självägande bonden att verka som en kränkning av hans enskilda rätt att han inte själv får bestämma, huruvida

på hans mark skall få anordnas ett offentligt möte eller annan tillställning, utan att tillstånd härtill skall sökas hos landsfiskalen.

En dylik ordning skulle jämväl förorsaka landsbygdens befolkning obehag och komma att verka hämmande på de sunda folkrörelserna. Folkets obenägenhet att ha alltför mycket med ordningsmakten att göra är på vissa trakter påtaglig. Vidare får man räkna med landsbefolkningens mindre utvecklade sinne för det formella, vilket gör att hellre än att utsätta sig för risken av att brista i anmälan av ett offentligt möte, som skulle hållas i det fria, så låter man mötet icke komma till stånd. Ur expeditionssynpunkt kunna också svårigheter uppstå. Många platsers avlägsna läge i förhållande till landsfiskalskontoren och landsfiskalernas inte alltid så snabba expedition komma säkert mycket ofta att åstadkomma friktioner. Allt detta gör det mycket sannolikt, att förslagets genomförande komme att verka hämmande på de kulturella rörelserna, som egentligen äro de, som ha upptagit och utföra kampen mot de osunda folknöjena. Det går emellertid icke att bekämpa de sämre nöjena med förordningar och polismakt. Tillståndet i städerna, där ordningsstadgan länge gällt, är icke idealiskt, och även om anmälningspliktens utförande och tillståndsbeviljandet går friktionsfritt, är detta dock blott en yttre form, bakom vilken dölja sig missförhållanden, som icke stå landsbygdens efter.

Det kan icke vara riktigt att låta den andliga folkhälsan vara beroende av polisorganisationen. Det är även fara värt, att polisväsendets impopularitet på landsbygden stegras genom att fråntaga kommunerna deras självbestämmanderätt på berörda område och lägga den i polismaktens händer.

Skulle det, på grund av omständigheter, som styrelsen icke anser sig böra söka bedöma, vara behov av att införa bestämmelser för begagnande av allmän väg eller annan allmän plats för offentliga tillställningar, så bör detta dock kunna ske utan ett så vidsträckt ingripande i den församlingsfrihet, landsbygden av ålder njutit.»

Med nyssnämnda undantag hava samtliga hörda myndigheter funnit bestämmelser i ämnet av åtminstone den omfattning, förslaget avser, påkallade.

Länsstyrelsen i *Stockholms län* finner ur såväl trafik- som ordningssynpunkt de föreslagna författningsbestämmelserna lämpliga.

Länsstyrelsen i *Kristianstads län* framhåller — under erinran att länsstyrelsen i tidigare yttranden förklarar sig anse något större behov av utsträckning av kontrollen över nöjeställningar liksom å demonstrationer och därmed jämförliga tillställningar icke föreligga för den egentliga landsbygden — att länsstyrelsen på grund av det allt livligare deltagandet i politiska och sociala strider även på landsbygden samt den hastiga utvecklingen i trafikhänseende, som gör en snabb förflyttning av större folkmassor möjlig, anser en lagbestämd ordning framför allt för demonstrationer och liknande tillställningar numera vara behöfvlig även för landsbygden. Länsstyrelsen tillstyrker fördenskull lagstiftning av det innehåll, som angives i förslaget.

Landsfogden i samma län framhåller, att det med hänsyn till den under de senaste tio åren oerhört ökade trafikintensiteten å våra allmänna vägar måste anses som ett rimligt krav, att polismyndigheterna i tid bliva underkunniga om tilltänkta offentliga tillställningar av ett eller annat slag, i regel åtföljda av eller bestående i folksamlingar, vilka äro avsedda att inkräkta på allmänna vägars och platsers område. Någon fara för mannamån vid beviljande av tillstånd torde icke vara att befara med hänsyn till att polismyndighetens beslut kan överklagas hos länsstyrelsen och därefter detta beslut hos Kungl. Maj:t. Ett missförhållande, som genom tillståndsprincipen kunde förebyggas men som nu ibland förekommer, vore seden, att då anhängare av en

viss meningsriktning arrangera ett möte eller en sammankomst å offentlig plats, motståndare till denna meningsriktning å samma plats arrangera ett möte alideles i närheten av och på samma tid som det förstnämnda.

De skäl, som ur ordnings- och säkerhetssynpunkt gjort det nödvändigt, att det för anordnande av tillställning å allmän plats i stad kräves tillstånd av polismyndighet, gälla, framhåller länsstyrelsen i *Skaraborgs län*, i lika mån beträffande tillställningar å landsbygden. Någon anledning befara, att en föreskrift, enligt vilken polismyndighets tillstånd skulle fordras för anordnande å landsbygden av tillställning av ifrågavarande slag, kommer att för vederbörande anordnare föranleda större praktiska svårigheter än motsvarande föreskrift för stad, torde med nuvarande goda kommunikationsförhållanden icke föreligga.

På de i utredningen anförda skäl och då enligt länsstyrelsens i *Örebro län* erfarenhet ingen olägenhet med avseende å tillståndsförfarandet gjort sig gällande inom de landskommuner i länet, där § 13 ordningsstadgan i dess helhet är gällande, har länsstyrelsen funnit sig böra i sak förordad förslaget i nu förevarande del.

Länsstyrelsen i *Västmanlands län* framhåller, att länsstyrelsen — som visserligen tidigare, då fråga förevarit om reglering av nöjestillställningar å landsbygden, varit något tveksam, huruvida icke kommunernas befogenhet att fastställa ordningsregler för nöjestillställningar kunde anses vara i förevarande hänseende till fyllest — med stöd av den utredning, som numera föreligger, finner sig kunna tillstyrka förslaget.

Landsfogden i *Kopparbergs län* framhåller, att, då med hänsyn till den obetydliga hjälp, som står till landsfiskalens förfogande för ordningens upprätthållande, det är förenat med de största svårigheter för honom att hindra en demonstration, som redan anordnats, att fortsätta, bör i lag bestämmas, att en demonstration eller annan anordning icke må få företagas å allmän väg eller annan plats på landsbygden utan att deltagarna av vederbörande landsfiskal därtill erhållit särskilt tillstånd. Skulle sådant förvägras, bör landsfiskalen förpliktas att omedelbart därom göra anmälan till länsstyrelsen med angivande av skälen för beslutet för att länsstyrelsen må komma i tillfälle att genast pröva beslutet.

Den efter tillkomsten av ordningsstadgan för rikets städer raskt utvecklade industrien på rikets landsbygd har ej minst inom *Gävleborgs län* föranlett uppkomsten av ett flertal folkrika industrisamhällen, för vilka ordningsstadgan i dess helhet eller till någon del ej är gällande. Detsamma är förhållandet med många av de rätt betydande samhällen, som med järnvägsnätets uppbyggande uppstått vid järnvägsstationer på landsbygden. Under sådana förhållanden och med hänsyn till senare tiders även eljest i hög grad förbättrade kommunikationsväsende och därav orsakade stora rörlighet inom befolkningen anser länsstyrelsen den fortfarande gällande olikheten emellan stad och landsbygd på nu ifrågavarande område olämplig samt förordar en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget.

Beträffande landsbygden i *Västernorrlands län* är enligt särskilda förordnanden § 13 ordningsstadgan för närvarande tillämplig för fem municipal-samhällen. För de till betydande antal förefintliga, nära varandra belägna och synnerligen tätbebyggda industriområdena inom länets olika delar är emellertid nämnda paragraf i ordningsstadgan icke tillämplig. Inom dessa sistnämnda områden äro emellertid förhållandena i förevarande avseende tämligen lika med dem i städerna, och avsaknaden för dessa områden av sådana ordningsföreskrifter, som innehållas i § 13 ordningsstadgan, har vid flera tillfällen visat sig vara en brist av betänklig art. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att inom angivna med bekväma, talrika kommunikations-

leder sinsemellan, belägna områden betydande folksamlingar lätt och snabbt kunna sammankomma utan att vederbörande polismyndighet erhållit kännedom därom i så god tid, att från dess sida ur ordningssynpunkt erforderliga dispositioner kunnat medhinnas. Då sålunda enligt länsstyrelsens förmenande behov otvivelaktigt föreligger jämväl för den egentliga landsbygden av föreskrift, som stadgar skyldighet för anordnare av demonstrationståg och sammankomster av här avsedd art att i förväg söka tillstånd därtill av vederbörande polismyndighet för att sätta denna i tillfälle att bedöma om och under vilka villkor tillställningarna böra få äga rum, tillstyrker länsstyrelsen oförbehållsamt, att den föreslagna författningsbestämmelsen snarast möjligt utfärdas.

Länsstyrelsen i *Norrbottnens län* anser, att särskilt erfarenheter från senare tider allt tydligare framhävt behovet av att ordningsmaktens inflytande och uppsikt över allmänna nöjestillställningar samt offentliga sammankomster och demonstrationer blir vidgat och förstärkt.

I korthet tillstyrkes eller lämnas förslaget utan erinran av följande myndigheter, nämligen länsstyrelserna i *Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs* och *Jämtlands* ävensom landsfogdarna i *Södermanlands, Östergötlands, Hallands* och *Älvsborgs län*.

Däremot hava i fråga om förslagets principer vissa länsstyrelser funnit den i förslaget iakttagna begränsningen, genom vilken § 13 i ordningsstadgan blott i vissa delar skulle bliva gällande för landsbygden, innebära, att de nu för landsbygden gällande bestämmelserna icke i tillräcklig omfattning utvidgas.

På många håll på landsbygden, där en tätare bebyggelse växer upp, råder numera, framhåller länsstyrelsen i *Uppsala län*, en viss obenägenhet mot tillämpning av ordningsstadgans föreskrifter för stad enligt § 30 första stycket i ordningsstadgan. Anledningen härtill är tydligen minskning i skattekraft, vilken framkallar farhågor för utgifter, som skulle komma att vila å invånarna och framför allt fastighetsägarna i ett municipalsamhälle. Följden av denna inställning torde bliva en viss återhållsamhet vid tillämpningen av nyss nämnda författningsrum. Å andra sidan är det uppenbart, att åtskillnaden mellan de små städerna och ett stort antal samhällsbildningar på landsbygden avtagit. Redan i 1926 års utredning omvittnades en sådan utveckling, och densamma har sedan dess alltjämt fortgått särskilt under inflytande av industrialiseringen och kommunikationernas förbättring. Frånvaron av ordningsföreskrifter för landsbygden framstår därför som en besvärande brist. Enligt länsstyrelsens uppfattning gäller detta både sådana fall, som avses i första stycket av § 13 i ordningsstadgan och sådana, som höra under andra stycket i samma paragraf. De förstnämnda omfattas emellertid icke av den föreslagna nya kungörelsen. De komma således jämväl efter eventuellt ikraftträdande av densamma att kunna underkastas ordningsföreskrifter allenast såvitt området anses böra bilda ett municipalsamhälle eller är beläget invid eller i närheten av stad. Men även på många andra platser på landet kan det vara behövt att offentliga tillställningar — med de undantag första stycket i § 13 anger — bliva anmälda för polismyndigheten, vilken därigenom erhåller kännedom om vad som sker och tillfälle att meddela erforderliga föreskrifter. En sådan anmälningsplikt synes vara så mycket mera påkallad, som erfarenheten torde hava visat, att ofta tillställningar enligt andra stycket sammanhänga med eller förledas av tillställningar enligt första stycket. Någon anledning att befara, att första styckets tillämpning skulle medföra intrång på yttrande- eller församlingsfriheten finnes icke. Erfarenheten från städerna

alltsedan ordningsstadgans tillkomst torde bestämt tala i motsatt riktning. Den ifrågasatta utsträckningen av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för stad till riket i dess helhet bör således enligt länsstyrelsens mening gälla hela § 13.

Länsstyrelsen i *Malmöhus län* anser behovet av reglerande föreskrifter på förevarande område i princip vara tämligen ensartat i stad och på landsbygden, i följd varav bestämmelserna i § 13 i ordningsstadgan böra göras tillämpliga även för landsbygden. Länsstyrelsen kan för sin del ej inse, att det föreligger skäl att beträffande anmälningsskyldighet göra skillnad mellan stad och land. Mot en sådan skyldighet kan enligt länsstyrelsens mening knappast med fog åberopas, att den skulle bliva särskilt betungande för vederbörande att iakttaga. Enligt den föreslagna ändringen av § 30 i ordningsstadgan skulle anmälningsskyldighet beträffande inomhustillställningar kunna införas å landet allenast för visst område invid eller i närheten av stad. Det torde vara svårt att inse, varför områden närmast städerna skulle i detta avseende intaga en särställning. Säkerligen kan antagas, att stadgandet sällan eller aldrig skulle komma till praktisk tillämpning. Enligt länsstyrelsens mening löses den föreliggande frågan naturligast och bäst genom att hela § 13 i ordningsstadgan göres tillämplig för riket i dess helhet.

Länsstyrelsen i *Älvsborgs län* anser den i 1932 års utredning hävdade meningen, »att olikformiga bestämmelser med avseende å ett och samma ämne icke böra utan vägande skäl förekomma för skilda delar av landet», på goda skäl kunna utsträckas att gälla varandra närliggande ämnen, så att olikheten mellan stad och landsbygd i fråga om de bestämmelser, som gälla beträffande ordningens upprätthållande, icke får förbli större än nödigt är, utan de i detta avseende för stad gällande föreskrifterna i största möjliga mån utsträckas att gälla även den för varje år mer och mer urbaniserade landsbygden. Länsstyrelsen, som saknat en utredning om möjligheten och behovet att, utöver vad som nu föreslagits, låta § 13 i ordningsstadgan få giltighet även å landsbygden, är för sin del benägen att icke desto mindre uttala sig för en dylik vidsträcktare tillämplighet. Särskilt är det behovet av anmälningsplikt, som länsstyrelsen anser lika trängande på landet som i stad. Därför utan kan ju icke polismyndigheten tillfredsställande fullgöra sina skyldigheter i avseende å övervakandet av allmän ordning och säkerhet.

Länsstyrelsen i *Hallands län* erinrar, att enligt förslaget till ändrad lydelse av § 30 i ordningsstadgan länsstyrelsens befogenhet att förordna om utsträckt tillämpning av § 13 fortfarande skulle begränsas till att gälla endast visst område invid eller i närheten av stad. Med den utveckling till koncentrerade bebyggelser vid vissa platser å landsbygden, som alltmera gör sig gällande, anser länsstyrelsen det skäligen omotiverat att bibehålla grannskapet till stad såsom en förutsättning för dylikt förordnande. Ehuru denna fråga icke har direkt samband med de i förslaget behandlade, synes det lämpligt att nu upptaga densamma, då § 30 i ordningsstadgan i allt fall skall ändras. Länsstyrelsen vill därför förorda sådan ändring i förslaget, att orden »å visst område invid eller i närheten av stad» utbytas mot »å visst område å landet».

Frågan om omfånget av det område, inom vilket de föreslagna bestämmelserna skulle bliva tillämpliga, har i vissa yttranden närmare berörts.

Det i 1932 års promemoria använda uttrycket »allmän plats» måste, framhåller länsstyrelsen i *Älvsborgs län*, såsom av den föreslagna lagtexten framgår, anses inbegripa jämväl »annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde». Den utvidgning begreppet allmän plats sålunda erhåller, gör emellertid, enligt länsstyrelsens mening, gränsen mellan allmän och enskild plats så pass obestämd, att länsstyrelsen är tvek-

sam, huruvida icke praktiska skäl få anses tala för att låta de strängare bestämmelserna i ordningsstadgans § 13 gälla alla offentliga tillställningar utomhus. Däremot delar länsstyrelsen helt den i promemorian uttalade meningen, att offentliga tillställningar å allmän plats på landsbygden må anordnas allenast efter tillstånd av polismyndigheten och att sålunda blott anmälan hos samma myndighet icke bör vara tillfyllest.

Länsstyrelsen i *Kronobergs län* ifrågasätter, om ej definitionen å det område, för vilket den föreslagna bestämmelsen är avsedd att gälla, borde bringas i överensstämmelse med 11 kap. 15 § strafflagen.

Länsstyrelsen i *Örebro län* anser, att då olika uppfattning kan råda, i vad mån ett område å landsbygden är att anse såsom allmän plats, likasom huruvida ett område under bar himmel kan anses vara sådant, att allmänheten därtill äger obehindrat tillträde, det vore önskvärt att, om möjligt i författningen men i varje fall i motiven, närmare upplysning i detta hänseende lämnades till ledning vid författningens blivande tillämpning.

Länsstyrelsen i *Västernorrlands län* förklarar sig förutsätta, att förslaget inbegriper enskild väg och annat enskilt område. Skulle så ej vara fallet, vill länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att den föreslagna föreskriften ändras i enlighet därmed.

Länsstyrelsen i *Västerbottens län*, som tillstyrker, att förslaget lägges till grund för lagstiftning i ämnet, ifrågasätter, huruvida icke i samband därmed lindring bör införas i fråga om avgifterna för bevis rörande tillstånd till offentliga föreställningar.

Frågan huruvida antagandet av bestämmelser av det innehåll, som åsyftas i förslaget, gör det nödvändigt att meddela *övergångsbestämmelser* för reglerande av förhållandet till gällande kommunala ordningsbestämmelser, har dryftats av ett par länsstyrelser.

Vid bifall till förslagen komma i många fall, framhåller länsstyrelsen i *Södermanlands län*, bestämmelserna i den nya författningen att konkurrera med vissa bestämmelser i ordningsstadgorna, i vilka såsom regel finnes stadgat, bland annat *dels* att tillstånd till anordnande av vissa nöjestillställningar skall sökas hos kommunalnämnden och således icke hos vederbörande landsfiskal, *dels* att det är förbjudet att anordna danstillställning å allmän väg inom kommunen eller å dylik väg utföra musik i och för anställande av dans, *dels* att överträdelse av ordningsstadga straffas med böter till belopp, därest det är fråga om ordningsstadga, som antagits före år 1931, av 20 kronor, då däremot böterna enligt kungörelserna skulle bliva från och med 5 kronor till och med 100 kronor, *dels ock* att kommunalnämnden äger att för erkänd stadgeöverträdelse ålägga böterna, därest icke den tilltalade nekar till gärningen, varemot enligt förslaget beivrad förseelse alltid blir domstolssak. Till förekommande av tveksamhet vid dylika fall av konkurrens bör måhända enligt länsstyrelsens mening givas något stadgande, av innehåll exempelvis att, därest bestämmelse i kungörelsen står i strid mot i vederbörlig ordning antagen och fastställd kommunalstadga, skall kungörelsens bestämmelse gälla, eller att, därest bestämmelse i kommunal stadga står i strid mot kungörelsen, sådan bestämmelse skall vara utan verkan.

Liknande synpunkter framhållas av länsstyrelsen i *Östergötlands län*, som i samband därmed även ifrågasätter, huruvida icke länsstyrelsens behörighet att, då allmän ordning och säkerhet så kräver, förordna om fridlysning av visst område, bör sanktioneras genom något mera direkt och klart stadgande än den i övergångsbestämmelserna till gällande landshövdinginstruktion givna hänvisningen till § 10 i 1855 års landshövdinginstruktion.

Vad slutligen den formella avfattningen av förslaget till bestämmelser angår har länsstyrelsen i *Örebro län* ansett att, därest bestämmelser för landsbygden i förevarande hänseende meddelas, detta torde böra ske genom direkta föreskrifter och icke genom hänvisning till vissa stadganden i ordningsstadgan för rikets städer.

Med anledning av den i utredningen hävdade meningen, att demonstrationståg vore hänförliga under sådana offentliga tillställningar, vilka jämlikt andra stycket av § 13 i ordningsstadgan icke må anordnas utan polismyndighetens tillstånd, har av en länsstyrelse påpekats, att i juridisk litteratur en motsatt uppfattning uttalats i åtminstone ett fall.

Departement-
chefen.

Rörande behovet av ändrade bestämmelser hava samtliga de myndigheter, som på de särskilda orterna hava att svara för ordningens upprätthållande, varit ense. Att en motsatt uppfattning intagits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund kan vid sådant förhållande icke rubba min uppfattning om önskvärldheten av att en lagändring kommer till stånd. En jämförelse mellan nämnda yttrande och vad jag i övrigt förut här anfört lärer för övrigt giva vid handen, att styrelsen delvis bygger sin uppfattning på misstag rörande förslagets innebörd — ingen tänker sålunda t. ex. på att hindra en bonde att på mark, som eljest icke är upplåten till obehindrat tillträde för allmänheten, anordna vilka möten som helst. Att de kulturella intressena skulle kunna lida allvarligt avbräck av skyldigheten att iakttaga en enkel formalitet lärer för övrigt vara att misskänna styrkan och allvaret hos desamma. En hänvisning till förhållandena i städerna, där ordningsstadgan nu varit gällande i över 60 år utan att, såvitt kunnat förmärkas, medföra dylika kulturella skadeverknningar, borde för övrigt vara tillräcklig för att bemöta de här avsedda uttalandena.

Vad härefter angår de grunder, på vilka en författningsändring i nu ifrågasvarande ämne bör byggas, har, såsom av den lämnade redogörelsen för myndigheternas yttranden framgår, allenast en länsstyrelse givit uttryck för den meningen, att bestämmelserna i ämnet kunde göras mindre omfattande än vad som för stad är gällande, i det att enligt länsstyrelsens uppfattning endast anmälan till och således icke tillstånd av polismyndigheten borde föreskrivas såsom villkor för rätt att anordna nu ifrågasvarande slag av tillställningar på gata, torg eller annan allmän plats m. m. Övriga i ärendet avgivna utlåtanden innefatta däremot uttryck för en enhällig mening, att åtminstone bestämmelser av det innehåll, som i 1932 års utredning föreslagits, vore erforderliga även för landsbygden. Enligt vissa länsstyrelsers uppfattning äro än längre gående ordningsföreskrifter erforderliga; jämväl de i § 13 i ordningsstadgan förekommande bestämmelserna om anmälningsskyldighet borde enligt sist avsedda länsstyrelsers mening utsträckas att gälla för landsbygden, och i följd härav borde hela nämnda paragraf bliva tillämplig därstädes.

För min del har jag funnit vad i nämnda avseenden anförts icke innefatta anledning till avvikelse från den ståndpunkt, som hävdats i 1932 års utredning och till vilken jämväl det övervägande flertalet av i ärendet hörda myndigheter an-

slutit sig. Gentemot uppfattningen, att allenast anmälan borde vara tillräcklig för rätt att anordna omförmälda slag av demonstrationståg m. m., tillåter jag mig hänvisa till de skäl, som i 1932 års utredning anförts till ådagaläggande av att en sådan skyldighet icke synes vara tillfyllest. I fråga åter om den mening, som velat till landsbygden utsträcka jämväl de i § 13 i ordningsstadgan förekommande bestämmelserna om anmälningsskyldighet, torde jag kunna åberopa vad jag i motsvarande sammanhang anført vid behandlingen i det föregående av frågan om nöjestillställningar. Härtill bör i detta sammanhang läggas, att en anmälningsskyldighet beträffande tillställningar å landsbygden ofta nog i realiteten skulle bliva mera betungande än motsvarande skyldighet beträffande tillställningar i städer och stadsliknande samhällen.

I detta sammanhang må även erinras, att införandet av en så vidsträckt anmälningsskyldighet, som i sistberörda förslag ifrågasatts, i viss mån skulle innebära återgång till ett tidigare i svensk rätt prövat men sedermera övergivet system. I § 8 av förordningen den 6 februari 1849 var nämligen stadgad skyldighet att om menighets sammankomst till överläggning om mål eller ärende, som menigheten rör, göra anmälan »hos offentliga myndigheten i orten eller staden, så långt förut, att den kan därvid tillstädesvara, om så nödigt anses». Denna anmälningsskyldighet ströks emellertid vid 1862/63 års riksdag av ständerna, sedan lagutskottet anført, bland annat, att klagan försports över den omgång och den tidsutdräkt, som genom anmälningsskyldigheten ofta förorsakades på landet. — Enligt vad erfarenheten under tiden efter år 1849 utvisade, kunde bestämmelsen svårligen i praktiken upprätthållas, i det att talrika möten höllos utan anmälan. Skulle nu, såsom av nämnda länsstyrelser ifrågasatts, anmälningsskyldighet icke allenast ånyo påbjudas beträffande samtliga allmänna sammankomster på landsbygden utan även utsträckas till alla sådana i § 13 i ordningsstadgan avsedda nöjestillställningar, beträffande vilka skyldighet att söka tillstånd icke föreligger, måste man enligt min mening befara, att erfarenheten från tiden efter 1849 kommer att i mera vidsträckt omfattning upprepas, och att det icke blir möjligt att upprätthålla auktoriteten av bestämmelser med dylikt innehåll.

Vidkommande den av vissa länsstyrelser berörda frågan om omfånget av det område, inom vilket de föreslagna bestämmelserna skulle bliva tillämpliga, anser jag mig till förebyggande av missförstånd böra anmärka, att detta uppenbarligen, såsom av den föreslagna författningstexten och inledningen till 1932 års utredning framgår, inbegriper icke allenast gata, torg eller annan allmän plats utan även annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde. De områden, som sålunda särskilt angivits, överensstämma med vad som beträffande förhållandena i stad är stadgat i motsvarande avseende, och någon anledning att i detta sammanhang närmare ingå på uttryckets tolkning synes icke föreligga, då användningen av detsamma beträffande landsbygden icke lär erbjuda större svårigheter än i stad. Ej heller har jag funnit anledning till en sådan omarbetning av bestämmelserna i nu förevarande ämne, att exempelvis, såsom från visst håll ifrågasatts, omfatt-

ningen av det område, för vilket de föreslagna bestämmelserna skola bliva gällande, definieras i överensstämmelse med bestämmelserna om allmän plats i 11 kap. 15 § strafflagen.

Av ett par länsstyrelser har ifrågasatts sådan ändring av § 13 i ordningsstadgan, att demonstrationståg måtte särskilt angivas bland de tillställningar, vilka uppräknas i andra stycket i nämnda paragraf, d. v. s. bland de tillställningar, vilka icke må anordnas utan polismyndighetens tillstånd. Som anledning till detta yrkande har angivits, att skilda meningar stundom gjort sig gällande beträffande frågan, huruvida demonstrationståg vore att hänföra under nämnda slag av tillställningar eller icke. Med avseende härå vill jag anmärka att, om än måhända under en tidigare period tvekan i förevarande avseende förekommit, det dock numera synes vara en allmänt omfattad mening, att demonstrationståg är att inbegripa under sådan »tillställning — — — på gata, torg eller annan allmän plats», som avses i nämnda stadgande. Till bestyrkande av denna uppfattning må erinras, hurusom vid 1926 års riksdag samtliga länsstyrelser ävensom riksdagens vederbörande utskott yttrat sig över en på dylik förutsättning grundad motion utan att motionärens uppfattning beträffande tolkningen av stadgandet rönt motsägelse. Jämväl vid övriga tillfällen och senast i 1932 års utredning har i den offentliga diskussionen en liknande uppfattning rörande stadgandets innebörd gjorts gällande, och i den praktiska tillämpningen har så vitt känt är stadgandet i fråga städse under senare år tolkats på nu omförmälda sätt. På grund härav har jag, som beträffande stadgandets tolkning utgår från samma uppfattning som den i 1932 års utredning anförda, icke funnit någon ändring av § 13 erforderlig för nyss angivna ändamål.

Beträffande det materiella innehållet av de föreslagna bestämmelserna vill jag slutligen endast beröra frågan, huruvida särskilda övergångsbestämmelser kunna anses erforderliga för att, därest de nu föreslagna bestämmelserna bliva gällande, reglera förhållandet till lokalt gällande ordningsstadgor. I författningar, där rätten att antaga kommunala föreskrifter närmare reglerats, har städse förutsatts, att dylika föreskrifter icke kunna föranleda rubbning av vad genom allmän författning är stadgat. »Uppkommer», heter det sålunda i ordningsstadgan § 20, »i stad fråga, att, *utöver vad denna stadga eller lag och författning eljest innehåller* eller lämnar åt magistrat eller polismyndighet att närmare bestämma, ny eller ytterligare föreskrift må för staden i avseende å allmänna ordningen därstädes meddelas, kan förslag därom framställas — — —»; och liknande bestämmelser innehållas exempelvis i hälsovårdsstadgan 30 § 1 mom., byggnadsstadgan 1 § och brandstadgan 2 §. En motsvarande bestämmelse förekommer väl icke i de lagrum, 6 och 80 §§ i lagen om kommunalstyrelse på landet, genom vilka rätten att inom landskommun antaga kommunala ordningsföreskrifter reglerats, men att den i nyssnämnda författningar angivna principen även är att iakttaga beträffande ordningsstadgor i landskommuner torde framgå dels av kommunallagen 3 §, enligt vilken landskommun äger att »vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar

tillkommer annan», dels ock av 81 och 84 §§ samma lag, enligt vilka besvär över kommunalstämmas, kommunalfullmäktiges eller kommunalnämnds beslut må anföras, bland annat, om beslutet »står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet». Härav synes jämväl följa, att ikraftträdandet av en allmän författning i och för sig upphäver lokalt gällande, av kommun antagna ordningsbestämmelser, i den mån innehållet av de senare är stridande mot författningen. Någon övergångsbestämmelse till den allmänna författningen i syfte att reglera dessa förhållanden torde således icke vara påkallad.

Vad slutligen angår formen för de ifrågasatta nya bestämmelserna har jag icke funnit anledning föreligga att, såsom av en länsstyrelse ifrågasatts, upptaga erforderliga nya bestämmelser i en särskild författning. En dylik författning skulle nämligen med avseende å sitt innehåll komma att i allt väsentligt innefatta blott en upprepning av innehållet i § 13 i ordningsstadgan med uteslutande allenast av första stycket, och vid detta förhållande torde det befinnas mera ändamålsenligt att meddela den ifrågasatta bestämmelsen genom en hänvisning till motsvarande för stad gällande bestämmelser.

På grund av vad jag i nu förevarande del anført får jag alltså förorda, att vad i § 13 i ordningsstadgan för rikets städer är stadgat beträffande tillställning, som skall äga rum på gata, torg eller annan allmän plats eller på annat under bar himmel beläget ställe, till vilket allmänheten eljest har obehindrat tillträde, skall tillämpas jämväl beträffande dylik tillställning å ort, varest vad sålunda är stadgat icke redan är gällande, ävensom att i dylikt fall enahanda befogenhet, som enligt nämnda paragraf är i fråga om stad tillagd polismyndighet därstädes, skall tillkomma landsfiskal.

I 1932 års utredning behandlades ytterligare ett spörsmål, nämligen frågan huruvida ändring av § 13 i ordningsstadgan vore påkallad för att möjliggöra offentlig myndighets ingripande, därest kränkning av främmande makt ägde rum vid sådan tillställning — exempelvis scenisk föreställning — å vilken bestämmelserna i nämnda paragraf äro att tillämpa. Rörande den i utredningen ifrågasatta bestämmelsen i detta syfte hava överståthållarämbetet och övriga länsstyrelser yttrat sig i sina i det föregående berörda utlåtanden, därvid flertalet tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan anmärkning. Vid den omprövning, jag ägnat ärendet, har jag emellertid icke funnit tillräcklig anledning föreligga att nu vidtaga sådan lagstiftningsåtgärd.

Bestämmelser av det sakliga innehåll, jag här förordat dels i fråga om vissa slag av nöjeställningar å landsbygden och dels beträffande rätten att för offentliga tillställningar därstädes taga i anspråk allmän väg eller allmän plats innefatta från författningsteknisk synpunkt sett allenast, att vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer utsträckas att gälla för riket i dess helhet. I enlighet med vad som i 1932 års utredning föreslagits finner jag bestämmelser av dylikt innehåll lämpligen böra meddelas genom en särskild författning, varav emellertid följer viss ändring av § 30 i samma stadga.

Departementschefen uppläser härefter förslag till *kungörelser angående dels tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22), dels ock ändrad lydelse av § 30 i samma stadga* samt hemställer, att riksdagens yttrande måtte genom proposition inhämtas över förslagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Spångberg.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Fråga om meddelande av ordningsbestämmelser beträffande vissa slag av nöjestillställningar & landsbygden.	
Gällande bestämmelser	5
Frågans behandling i riksdagen	9
Åtgärder i anledning av riksdagens skrivelse nr 119 år 1928	10
1929 års yttranden	10
1930 års yttranden	12
Departementschefen	20
II. Fråga om reglering av rätten att för offentliga tillställningar på landsbygden taga i anspråk allmän väg eller allmän plats m. m.	
Inledning	23
Gällande bestämmelser	25
Tidigare behandling av frågan.	
A. <i>Såsom ingående i spörsmålet om reglerande av församlingsrätten.</i>	
1. I riksdagen	28
2. Framställning av J. O.	28
3. Förslag av särskilda sakkunniga	28
Formen för en ny lagstiftning	29
Innehållet av:	
a) Grundlagsstadgande	29
b) Lag om församlingsrättens utövande	29
Vissa i lagförslaget behandlade spörsmål:	
Allmän sammankomst	30
Anmälan eller tillstånd	30
4. Justitiedepartementets förslag	34
B. <i>I vad avser reglerande av den s. k. demonstrationsrätten.</i>	
1. Riksdagen före sakkunnigbetänkandet	35
2. 1918 års sakkunniga	36
3. Riksdagen efter sakkunnigbetänkandet	37
Yttrande och förslag i 1932 års utredning	40
Utlåtanden i anledning av 1932 års utredning	44
Departementschefen	50